תלמוד ירושלמי · מפרשים · מראה הפנים על תלמוד ירושלמי · סדר נשים

מראה הפנים על תלמוד ירושלמי נזיר

רבי משה מרגלית

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

מראה הפנים על תלמוד ירושלמי נזיר

רבי משה מרגלית

מקור הטקסט: ספריא · רישיון: לפי המהדורה: נחלת הכלל או Creative Commons

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/מראה-הפנים-על-תלמוד-ירושלמי-נזיר/
הקובץ נוצר ב־17 בנובמבר 2026 מגרסה v38-202611162349 של הספרייה.

תוכן העניינים

פרק א 4
הלכה א 4
הלכה ב 5
הלכה ג 9
הלכה ד 10
הלכה ה 10
פרק ב 11
הלכה א 11
הלכה ב 11
הלכה ד 12
הלכה ה 13
הלכה ו 13
הלכה ח 14
הלכה ט 14
הלכה י 15
פרק ג 15
הלכה א 15
הלכה ב 17
הלכה ג 17
הלכה ד 17
הלכה ה 18
פרק ד 19
הלכה א 19
הלכה ב 20
הלכה ג 20
הלכה ד 21
הלכה ה 22
הלכה ו 22
פרק ה 24
הלכה א 24
הלכה ב 27
הלכה ג 27
פרק ו 28
הלכה א 28
הלכה ב 36
הלכה ג 37
הלכה ה 38
הלכה ו 39
הלכה ח 40
הלכה ט 40
הלכה יא 41
פרק ז 42
הלכה א 42
הלכה ב 43
הלכה ג 45
הלכה ד 46
פרק ח 50
הלכה א 50
הלכה ב 51
פרק ט 52
הלכה א 52
הלכה ב 53
הלכה ג 54
הלכה ד 54
הלכה ה 54

פרק א

הלכה א

כל כינוי נזירות. באומר אין נאה כזה. מסוגיא דהכא משמע דבנאה לא בעינן תפוס בשערו אלא נזיר עובר לפניו מהני דהלואי אהא נאה כמותו קאמר וכן משמע מהכא דבאומר הריני כזה תפוס בשערו לחוד הוא דמהני אבל לא משמע כן מסוגית הבבלי אלא בנאה תפוס בשערו דוקא הוא דמהני אבל נזיר עובר לפניו לא מהני ובאומר הריני כזה נזיר עובר לפניו מהני. ואפי' אם נפרש דברי רבי יוסי ב"ח דהכא דתפוס בשערו נמי בעינן קאמר לא אתייא כסוגית הבבלי דמשמע מהתם דהא דמוקי שמואל באומר הריני כזה בשהנזיר עובר לפניו לחוד הוא דקאמר ולא בעינן תפוס בשערו וכדפירשו התוס' ד"ה הריני כזה וכן נראה מדברי הרמב"ם פ"א מהל' נזירות הל"ו ובפ"ב הל"ד ולא כדמשמע מדברי המפרש בבבלי דף ג':

אמר רבי שמעון בן לקיש לשון אומות העולם הוא. בבבלי נדרים ד י' מהפך הגי' דר"ל לדרבי יוחנן דקאמר לשון א"ה הן ונ"מ שהולכין אחר כל לשון שהם מכניס באותו מקום ובאותו זמן כדמשמע הכא להאי מ"ד וכ"כ הרמב"ם בכ"א מנדרים הלט"ז וכרבי יוחנן דהתם ועיין בריש נדרים שכתבתי שם להכריח דסוגיא דהתם אזלא כמ"ד לשונות א"ה הן ואינו סותר למה שכתבנו שהולכין אחר כל לשון דהתם ה"ק ולמה לא תנינן כינוי ערכין כלומר דקס"ד דלשונות שבדו חכמים הן וא"כ למה לא אמרו נמי בערכין ותמורות כן ומשני דלשונות נכרים הן וא"כ לא הוי מנינן למיתני ערכין ערצין כו' דבלשונות נכרים לא אשכחן בהו כה"ג:

הרי עלי לשלח פרע כו'. בבבלי לא נחית להא דהתם קאמר אהא דפריך ממאי דהדין שלוח ריבוייא הוא דכתיב שלחיך פרדס רמונים אימא מידי דעבורי הוא דכתיב ושולח מים על פני חוצות תנא פרע פרע יליף כתיב הכא גדל פרע שער ראשו וכתיב התם גבי כהן ופרע לא ישלחו וצ"ל דהאי ש"ס לא ס"ל להאי ג"ש והילכך עד דאמר נמי הריני מסלסל או הריני מכלכל:

נעשה כמתנדב ציפורין. משמע דלרבנן עכ"פ ציפורין הוא מביא לשלם נדבתו ולא דמי לאשם דלקמיה דהתם ודאי אינו מביא כלל דנדר בטעות הוא אבל ציפורין מביא שהרי באין בנדבה הן וכ"כ הרמב"ם בפי' המשנה אלא שבחיבורו נראה שחזר בו שהרי כתב בפ"א הל"ז אמר הרי עלי ציפורין אינו נזיר והרי זה כמי שלא הוציא בשפתיו כלום ומשמע דאפי' ציפורין אינו מחויב להביא והכי משמע מסוגית הבבלי דהרי שקיל וטרי לרבי יוחנן דגריס התם אליביה כדר"ל דהכא דאמר טעמיה דר"מ חיישינן שמא ציפורי

נזיר טמא קיבל עליו ודילמא ציפורי נדבה קיבל עליו א"כ הרי עלי קן מיבעיא ליה. ולפ"ז האי דיוקא דייקינן נמי אליבא דרבנן דודאי לא נתכוין לצפורי נדבה וא"כ כמי שלא הוציא בשפתיו כלום הוא:

הלכה ב

כרבי יהודה עד שיזכיר ווי"ן. האי ש"ס לשיטתיה אזיל דמוקי לה לפלוגתייהו דר"מ ור"י בהכי וכמפורש בפרק בתרא דגיטין הל"ו וע"ש וש"ס הבבלי לא מחלק הכא בהא ועיין לקמן בפ"ב דקידושין הל"א ד"ה מאן תנא ווי"ן מ"ש מזה:

נדרים חלין על האיסורין. וה"ה בנזירות ואע"פ שלא אמר עלי ודלא כמ"ש המפרש בדף ד' ד"ה הרי מושבע ועומד דהא דנזירות חלה על דבר מצוה דוקא בנשבע מפי עצמו בתחלה שישתה יין אלא כפירוש ר"ת בתוס' ד"ה מאי היא וכן נראה דעת הרמב"ם בפ"ז מנזירות הלי"א שכתב ואצ"ל לומר שהוא אסור ביין קידוש שהוא מד"ס משמע ומפרש כר"ת וכגירסתו שם בגמרא וכי מושבע ועומד מהר סיני וממילא נשמע דחלה אף על מושבע מהר סיני והא דכתב שם כיצד מי שנשבע שישתה יין היום ואח"כ נדר בנזיר צ"ל דלאו דוקא הוא לפי גירסא זו בגמרא וכדמשמע מהכא דאפי' על איסורין שמושבע מהר סיני חלה הנזירות:

מן הכא הכביד שערו רבי. וכן היא פלוגתא דתנאי בבבלי דף ד'. לרבי מגלח כל י"ב חדש דילפינן מאבשלום דמגלח לי"ב הוה ולרבי נהוראי לשלשים יום ופסק הרמב"ם ז"ל בפ"ג מנזירות הלי"ב בהא כרבי דנזיר עולם מיקל בתער כל י"ב חדש ומסוגיא דהכא משמע דחכמים דפליגי אדרבי במתניתין דלקמן גבי הריני נזיר כשערות ראשי דסברי מגלח אחת לל' יום פליגי נמי הכא דלדידהו אין נזיר עולם מגלח לי"ב חדש אא"כ באומר מלא כדמפרש לקמן. אבל מסוגית הבבלי אין לנו הכרח לומר כן דהתם לרבנן מטעמא אחרינא הוא דנעשה כאומר כמנין שערות ראשי ונזירות חלוקות הן אבל הכא מודו דמגלח לי"ב חדש. וכן הא דקאמר הכא לקמן דבאומר כמנין אפי' רבי מודה דנזירות חלוקות הן פליגא אסוגית הבבלי דשלהי פרקין דקאמר התם לרבי לא שאני ליה מונה וכן הא דמשמע מסוגיא דהכא דמחלק לרבנן באומר מלא גופיה בין דין דמלא שער ראשי ובין יין דמלא הבית דהתם מגלח אחת לל' יום ומטעמא דפרישית לקמן בפנים דהואיל ואמר פתם נזרתי אין מחמירין עליו כל כך גם בזה אין לנו הכרח מסוגית הבבלי לומר כן אלא דאיכא למימר דהתם לרבנן נמי מגלח אחת לי"ב חדש ודינו כשאר נזיר עולם דמגו דנחית לנזירות מחמרינן עליה בכל. ועיין לקמן בד"ה ותני עלה שם נתבאר כוונתינו מתוך דברינו אלה:

הוסיף רבי יודה אם אמר כמלקטי קיץ כו'. כך היא הגירסא בתוספתא אלא דשם לא גריס הוסיף ולפי גירסא זו שפיר הוי הוכחה דר' מודה באומר כמניין ולא פליג אלא בסתם כדפרישית. אבל בבבלי שלהי כרקין גריס רבי יהודה אומר הריני נזיר מנין הלקטי קיץ ומנין שבילי שמטה והילכך מפרש התם טעמא דרבי יהודה דמנין שאני ופליג בהא ארבי דלא שאני לוה מונה כדמייתי התם ברייתא דקאמר הכי רבי בהדיא. ויצא לנו עוד מזה דלשיטת הבבלי פלוגתא דרבי ורבנן במתני' הריני נזיר כשער ראשי בין במנין ובין באומר מלא דהתם לא מחלק מידי וטעמייהו דרבנן דלעולם אמרינן בכה"ג נזירות חלוקות הן ומגלח אחת לשלשים ימים מכיון דתלה נזירותו בדברים חלוקין אבל בעלמא אפילו לרבנן נזיר עולם מגלח אחת לי"ב חדש. ולבי אע"ג דחלה בדברים חלוקין כיון דאמר הריני נזיר נזירות אריכתא היא. ומיהו אחת לי"ב חדש היא דמגלח כדקאמר הכא בהדיא לרבי וכן כתב הרמב"ם בפירוש המשנה וכן פירש הר"ב ודלא כפי' המפרש התם במתני' רבי אומר אין זה מגלח אחת לשלשים יום נזירות אריכא היא ואינו מגלח לעולם: **ויידא אמרה על רבנין שהוא מגלח אחת לשלשים יום הדא היא**. איכא למידק דהא משמע דהש"ס דהכא ס"ל דנזיר עולם דמתני' דהכא לרבנן נמי מגלח אחת לשלשים יום כפי שנתבאר ומאי דוחקיה לאהדורי על מתני' דמלא הבית הא שפיר אשכחן תרווייהו לרבנן במתני' דהכא ובמתני' דכשער ראשי דמגלח אחת לשלשים יום ובאומר מלא שערי מגלח אחת לי"ב חדש וי"ל דרצה לחלק באומר מלא גופיה לרבנן בין מתני' דמלא שער ובין מתני' דמלא הבית ומטעמא דפרישית בפנים:

ותני עלה שהוא מגלח אחת לשלשים יום הך ברייתא ליתא בש"ס הבבלי. ומתוך מה שנתבאר לעיל דלפי שיטת הבבלי דבמתניתין דמלא שער פליגי ר' ורבנן לעולם בין במונה ובין אומר מלא לר' מגלח אחת לי"ב חדש הואיל ואמר מתחילה הריני נזיר הוי כשאר נזיר עולם עד שיאמר הרי עלי נזירות ולרבנן מכיון דתלה נזירות בדברים חלוקים מגלח א' לשלשים יום ולפ"ז במתני' דמלא הבית דאם אמר סתם נזרתי דלין אותו להחמיר ונזיר כל ימיו הוא ולכ"ע בין לר' ובין לרבנן מגלח א' לי"ב חדש דכשאר נזיר עולם הוא ובהא לא פליגי ר' ורבנן לפי שיטת הבבלי וטעמא דהא הכא לא תלה הוא נזירותו בדברים חלוקין והוא אומר לב"ד שידונו דעתו וכיון דמחמרינן עליה להיות נזיר עולם מטעמא דנחת לנזירות ושמא מלא החרדל קביל עליה דינו כשאר נזיר עולם. ואין להכריח מסוגית הבבלי דף ח' דקאמר עלה דהאי מתני' דאפי' ר' יהודה מודה בהא דנזיר כל ימיו הוא אע"ג דבעלמא ס"ל ספק נזירות להקל שאני הכא דנחית ליה לנזירות ובמאי לחלוקי מיניה ופריך אמאי לא ליחזי לקופה כאלו מלאה קישואין ותהוי ליה

תקנתא לא ס"ד דנזירות הוא דקביל עליה ור' יהודה סבר לה כר' דאמר אין זה מגלח א' לשלשים יום ואיזהו שמגלח אחת לשלשים יום האומר הרי עלי נזירות כשער ראשי ע"כ ולכאורה משמע דלענין זה נמי אמרינן ור' יהודה סבר לה בהא כר' דמגלח א' לי"ב חדש וא"כ לרבנן דפליגי התם על ר' וס"ל דמגלח א' לשלשים יום ס"ל נמי הכא כן ולא אתיא סיפא דמתני' דמלא הבית כוותייהו (וכן דעת התי"ט לפרש כן). אבל הא ליתא כלל דהא דקאמר ר' יהודה סבר לה כר' ה"ק כמו דמצינו לר' דמחמיר התם אע"ג דתלה נזירותו בדברים חלוקין אפ"ה מכיון דאמר מתחלה הריני נזיר נזירות חדא הויא ואין זה מגלח לשלשים יום וה"נ אליבא דר' יהודה במתני' אע"ג דאיכא למימר דליחזי כאלו קופה מלאה קישואין ותיהוי ליה תקנתא הא לא אמרינן דמכיון דנחית לנזירות מחמרינן עליה דשמא מלא חרדל קביל עליה ונזיר עולם הוי ולא מיתוקמא מילתיה דר' יהודה כרבנן דלדידהו לעולם אמרינן בההיא דהתם נזירות חלוקין הן ולא ס"ל לרבי יהודה האי סברא שכתבנו לחלק אליבא דרבנן בין תלה היא נזירותו בדברים חלוקין או לא ולפיכך לא מוקי הש"ס מילתיה כרבנן אלא כר' ועוד דלמסקנא דקאמר לר' יהודה שאני ליה ברישא בין מונה לאינו מונה וס"ל כוותיה דר' בחדא ופליג עליה בחדא וא"כ לא מצי לאוקמי מילתיה כלל לרבנן דלדידהו אפילו באינו מונה קאמרי התם דנזירות חלוקין הן כמו שנתבאר לעיל אבל לרבנן גופייהו דהתם שכיר איכא למימר דמודו הכא להא דרב יהודה ומשום דלא תלה הוא נזירותו בדברים חלוקין חדא נזירות הויא ומגו דנחית לנזירות מחמרינן עליה דלית ליה תקנתא במלא קישואין כמו שנתבאר והשאר נזיר עולם הוי ובהא כ"ע ל"פ דמגלח אחת לי"ב חדש. ומתוך זה נתבארו לנו דברי הרמב"ם ז"ל על נכון כי המה סובבים והולכים על קוטב הישר ונטוים על קו האמת שכתב בפ"ג הלכה יח בדין הריני נזיר כשער ראשי שמגלח אחת לשלשים יום כרבנן מטעמא שתלה נזירותו בדברים חלוקים ואפילו לא אמר כמנין ה"ו כמי שאמר כמנין ובדין דמלא הבית ומלא הקופה כתב לעיל בהלכה י"ז ואם אמר סתם נדרתי רואים את הקופה כאלו היא מלאה חרדל ויהיה נזיר כל ימיו ויש לו לגלח מי"ב חדש לי"ב חדש ויביא קרבנותיו כשאר נזירי עולם. והן הן הדברים שבארנו דפסק כרבנן דהתם וכר' יהודה דהכא דמודו ליה רבנן בהא. והתי"ט כתב במשנה ה' בד"ה ונזיר כל ימיו אחר שכתב פירושו בגמ' (וזהו כפי מה שנדחה לעיל בדברינו) וז"ל ולא עוד אלא שראיתי להרמב"ם בפ' ג' מהל' נזירות שפסק כדלעיל דלא כר' ובדהכא פסק דמגלח כל י"ב חדש והא הוי כמזכי שטרא אבי תרי וצ"ע שהראב"ד והכ"מ לא העירו בזה כלל עכ"ל. ולפי מה שכתבנו יפה כתב הרמב"ם ויפה ויכה לנו דיש לחלק בין תלה הוא עצמו בדברים חלוקין לאומר סתם ותולה דעתו דב"ד

וכל המעיין יודה לדבריו כי דבריו המה ברורים וחזקים כראי מוצק ובעל משנה למלך תירץ בענין אחר והנלע"ד כתבתי:

מנה ו' חדשים כו'. אי אפשר לפרש הבעיא אלא בנזיר עולם דבנזיר לזמן פשיטא דסותר ואין להקשות הא לקמן קאמר גבי נזיר עולם מאחר שאילו נטמא ואין לו מהיכן לסתור משמע דנזיר עולם אין לו סתירה התם לענין הפסק קאמר דאע"פ שנטמא צריך לטהר ולנהוג נזירותו לעולם ולא שייך השלמה גביה וכיון שכן אין ראוי להפסיקן כדפרישית התם אבל הכא לענין גילוח קא מיבעיא ליה אם מונה הוא מימים הראשונים כיון דלא שייכא השלמה גביה או דסותר כשאר נזיר. ובבבלי ליתא להא ומשמע דפשיט ליה דכשאר נזיר הוא לענין זה:

מכיון שלא קידש שערו בדם מי מתירו לגלח. עיין מזה לקמן סוף פ"ב ד"ה סותר ל' ולקמן פ"ו:

הריני נזיר לאחר כ' יום נזיר עולם מכבר. כה"ג בעי בבבלי פ"ב דף י"ד וכן בעיא שניה בנזיר שמשון מכבר אלא דהתם איפכא קא מיבעיא ליה בהא הריני נזיר שמשון לאחר כ' ומעכשיו נזיר סתם וטעמא דהתם פשיט לה לבעיא ראשונה בדרך את"ל כיון דאפשר לאיתשולי חיילא הריני נזיר שמשון כו' הכא לא אפשר לאתשולי דנזיר שמשון ליתיה בשאלה מי חיילא או לא. ולא מצי למיבעיא איפכא כדפירשו התוס' שם ד"ה אמר הריני נזיר כשמשון. ושיטתא דהכא א"א לפרש בדרך את"ל מה"ט. וכן הא דמסיק הכא דנזירות תורה דוחה לנזירות שמשון לא משמע כן משיטתא דהתם דא"כ לעולם נוהג בנזירות תורה בין אמר נזירות סתם מעכשיו או נזירות שמשון מעכשיו וכן נראה מדעת הרמב"ם שפסק בפ"ד הלכה ט' בדין דבעיא שניה דאין מגלח לנזירות סתם וכדפירש הכ"מ שם שפסק לחומרא וש"מ דלית לן האי סברא דקאמר הכא דנזירות תורה דוחה לנזירות שמשון. וקרא דתורת נזרו איכא למימר דאיצטריך לדרשה כדדרוש בספרי יכול אפי' אמר הריני נזיר על מנת שאהיה שותה יין ומטמא למתים קורא אני עליו כפי נדרו ת"ל כן יעשה על תורת נזרו ועיין מזה עוד לקמן פ"ב:

יצא נזירות שמשון שלא תלה מפיו עליו אלא מפי הדיבור. הכי מסיק לה בבבלי דף ד' בהא דקאמר ושמשון לאו נזיר הוה והכתיב כי נזיר אלהים וגו' התם מלאך הוא דקאמר וכך הם דברי הרמב"ם בפ"ג הלכה י"ג שמשון לא היה נזיר גמור שהרי לא נדר בנזיר אלא המלאך הפרישו מן הטומאה ואפי' הכי פסק האומר כשמשון הרי זה נזיר וכר' יהודה כדמסיק הכא וכן התם ואע"ג דבעינן דבר הנדור כבר תירץ הר"י בן לב מביאו הכ"מ שם שאני נזירות דכתיב לה' לרבות אע"ג דלאו דבר הנדור כדדריש התם גבי בכור לה' לרבות

ולא כתירוץ הכ"מ שפי' דברי הרמב"ם כסברת המקשה דנזיר אלהים מנוח הוא דקאמר ליה וכבר העיר התי"ט בזה אלא במה דהקשה על הכ"מ שהרי הרמב"ם כתב שמשון לא היה נזיר גמור כו' א' משום הא לא איריא דאפשר לומר דכך מתפרשין דבריו לא היה נזיר גמור מדעתו שהרי הוא לא נדר בנזיר אלא המלאך הפרישו וציוה לאביו שיזירנו כשיולד וכפירוש התוס' שם בדברי המקשה ולאשמעינן דאפ"ה היה מותר לטמא למתים כדמסיק שם. לפי שכך ה"ה הציווי ע"פ הדיבור וא"כ האומר כשמשון מתפיס בדבר הנדור הוא ואי קשיא הא קשיא דהרי הרמב"ם כתב שם לקמן בהלכה י"ד ומי שנדר נזיר כשמשון אינו יכול להשאל על נדרו שנזירות שמשון לעולם היתה. ועיקר הטעם משום דשמשון לא הוה נדור כדפירש הכ"מ שם וכדפירש רש"י ז"ל וש"מ דלא היה נזיר אלא ע"י ציווי של מעלה לבד וכדקאמר הכא אלא מכי הדיבור ומש"ה העיקר כתי' הר"י בן לב:

הלכה ג

אחד לחידושו יצא. כי נזר אלהיו על ראשו. וכן כתבו התוס' בדף ה' לבר פדא דס"ל כרבי יהונתן דהכא ועיין לקמן ריש כ"ג ד"ה הדא מסייע לבר קפרא:

שהתירן משה ובית דינו. כדפרישית ובספרי זוטא גריס ר"ע אומר הימים הראשונים יפלו מה שגזרו הראשונים שלשים יום. ואין להקשות למאי דפרישית אם כן אמאי לא נפקא ליה מהאי קרא גופיה גדל פרע כדדריש האי תנא לעיל. וכדדריש רבי יאשיה בבבלי דאיכא למימר דס"ל להאי תנא דממשמעותיה דקרא לא נפקא לן דשיעור פרע שלשים יום אלא מהתם דכתיב ראשיכם אל תפרעו והתם משום אבילות התירן ושפיר יש לנו סמך מן הכתוב דפרע הוא שלשים יום כשיעור אבילות דמצינו הרבה במקרא שהן שלשים יום. ובספרי פרשת הברכה בפסוק ויתמו ימי בכי אבל משה ומנין לימי נזירות שהם שלשים יום נאמר כאן ימי ונאמר להלן ימי מה ימי האמור כאן שלשים יום אף ימי האמור להלן שלשים יום ע"כ:

שנייא היא דאמר אחת. בבבלי דף ז' מקשי כה"ג ומשני רבא התם מעיקרא כגון שהחזיק בדרך והילכך אמרינן דעתו היה להיות נזיר כל זמן שהוא בדרך עד בואו למקום פלוני ושקיל וטרי התם ובתר הכי קאמר למה לך לאקשויי כולי האי שאני התם דקתני הריני נזיר אחת כדמשני הכא ומשמע דלהאי שינוייא לא צריכין להא דמחלק מעיקרא בין החזיק בדרך או לא וכן משמע מדברי התוס' שם ד"ה שאני התם והרמב"ם בפ"ג הל"ה כתב לחלק בין החזיק בדרך או לא ושמא דסבר דאפילו למאי דמשני רבא בשינויא בתרא מ"מ הדין אמת הוא דכשהחזיק בדרך דעתו להיות נזיר עד שיבא למקום פלוני:

לא נחלקו כו'. בבבלי שם קאמר אליבא דרב דסבר לה כר"ע דדריש לישנא יתירא גבי לא את הבור ולא את הדות כו'. והאי ברייתא דהכא ליתא התם וצ"ל שאינה עיקרית דהא משמע דר"ע גופיה פליג בהא וא"כ קשיא דר"ע אדר"ע:

הלכה ד

מטיליין אותו לחומרין. עיין לעיל הל"ב ד"ה הוסיף וד"ה ותני עלה מ"ש שם בזה:
הריני נזיר כל ימי כו'. כך הגי' בתוספתא. ובבבלי שם גריס אין זה נזיר עולם אלא נזיר לעולם ומדברי הרמב"ם נראה דגריס כמו הגי' דהכא שלא חילק שם בהלי"א בין אמר נזיר עולם לאמר נזיר לעולם:

הלכה ה

אם כמנין ימות השנה צריכה. והרמב"ם ז"ל בפ"ג הל"ז פסק בפשיטות ואם אמר סתם מונה שנ"ד נזירות שהרי בארנו שכל הנדרים הולכין אחר לשון בני האדם ואין כל העם קורין שנה סתם אלא לשנת הלבנה וכתב שם הכ"מ הטעם דפסק כן נגד בעיא דלא איפשיטא הכא משום דתנן בפ"ד דטהרות ספק נזירות מותר ע"כ ואי משום הא קשיא אמאי לא פשיט לה האי ש"ס ממתני' דהתם אלא ודאי טעמא דהאי ש"ס לשיטתיה אזיל דפליגי לעיל בפ"ט דנדרים אם הולכין בנדרים אחר לשון בני האדם או לא ולכיכך מספקא ליה והרמב"ם פסק כשיטת הבבלי דפשיטא ליה דהולכין אחר לשון בני האדם.
אחר כתבי זאת מצאתי לבעל משנה למלך שתירץ כן:
ואתייא דשמעון הצדיק כר"ש. משמע דהכי מסיק לה דכ"ע נזיר טהור נמי חוטא הוא ודרבי יהודה במתני' דקאמר זכות היא לו לפי פירושא דהאי ש"ס יחידאה היא אבל מש"ס הבבלי נדרים דף י' משמע דשמעון הצדיק פליג אדר"ש וס"ל דלאו חוטא מיקרי אלא אשם נזיר טמא הוא דלא אכל כדאמר התם ומסוגיא דהתם לא שמעינן מידי למסקנא דהא רבי יהודה ושמעון הצדיק בחדא שיטתא קיימי ור"ש ור' אלעזר הקפר בחדא שיטתא דאפילו נזיר טהור חוטא הוא והוו תרי לגבי תרי ועיין בר"ן שם ומדברי הרמב"ם בסוף הלכות נזירות משמע נמי כעין דהכא דכתב שם אבל הנודר לה' דרך קדושה ה"ז נאה ומשובח ושמא דלא אתא אלא להוציא בנודר דרך כעס כדמשמע מדבריו וע"ש ואין להאריך:
הדרן עלך כל כינוי נזירות

פרק ב

הלכה א

הריני נזיר מן הגרוגרות ומן הדבילה. אית ליה הכין ואית ליה הכין. וקשה דהא לעיל קאמר לר"ל אם אמר שדעתו היה מן הגרוגרות ומי הדבילה לבד אינו נזיר כדפרישית וכן כתבו התוס' במנחות דף ק"ג בשם ר"ת דהא דקאמר הלא דקרו אינשי לגרוגרות תירוש היינו כששואלין אותו ואומר כך היה בלבי והשתא למאי דקאמר דר"ל ס"ל נמי טעמא משום שהוציא נזירות מפיו א"כ לעולם הוא נזיר וצ"ל דהשתא הדר ביה ממאי דקאמר לעיל דאיכא בינייהו הא. א"נ י"ל דהכא מיירי בסתמא דלא ידעינן דעתו וליתיה קמן דלישייליה א"נ דאמר סתם נזרתי ואיני יודע למה נתכוונתי מתחילה דומיא דסתם נזרתי בפרקין דלעיל ואפ"ה הוי נזיר משום שהוציא נזירות מפיו ולעיל מיירי במפרש דדעתו היה על הגרוגרות ודבילה לבד:

אהן משמש לשון חילול כו'. היותר נראה דגרסינן הכא אהן תחת משמש לשון חילול כו' ואדלקמי' קאי וכדקאמר בתמורה דף כ"ו תחת משכחת לה לישנא דאתכוסי ולישנא דאחולי גבי קדשי מזבח דעבדי תמורה לישנא דאתפוסי גבי קדשי בדק הבית דלא עבדי תמורה לישנא דאחולי וקאמר רבא אפילו בקדשי מזבח משכחת לה לישנא דאחולי הוא כגון שהיה הקדש בעל מום והיינו כדמפרש הכא ומדברי הרמב"ם פ"ז מהל' ערכין משמע דמפרש להא דרבא דלישנא דאחולי לבד קאמר וטעמיה כרבי יצחק בר לעזר דמכיון שהוא יודע כו':

בית שמאי אומרים נדור ונזיר כו'. והכי משמע מסתמא דהבבלי דף ט' דקאמר מתני' דלא כי האי תנא דתניא רבי נתן אומר בית שמאי אומרים נדור ונזיר ובית הלל אומרים נדור ואינו נזיר והרמב"ם בפ"א מהל' נזירות הלכה י' פסקי כרבי נתן ואליבא דב"ה וכפירושו בפי' המשנה כדפרישית במתני' והשיג עליו הראב"ד דהא סתם מתני' דלא כר' נתן והכ"מ כתב דהרמב"ם גורם מתני' כרבי נתן ולענ"ד נראה דאין צריך למחוק הגי' אלא דהרמב"ם פסק לפי לישנא אחרינא דקאמר התם רבי נתן אומר ב"ש [אומרים] נדור ואינו נזיר ובית הלל אומרים לא נדור ולא נזיר וכלומר דהוי קשה ליה לסתמא דהש"ס אמאי דלא כר' נתן דאימא מתני' נמי הכי מיתפרשא וקאמר לישנא אחרינא כו' ועלה אמרינן דלא כרבי נתן ומתני' מיתפרשא כדאמרן מעיקרא:

הלכה ב

ראה עכו"ם עובר כו'. לב"ש בעי דס"ל אין אדם מוציא דבריו לבטלה. וכל הסוגיא משמע דלא מפרש לה למתני' כפי סוגית הבבלי דפרישית במתני' דהא לפי האי פירושא אמר

נמי הריני נזיר אם לא תעמוד ופליגי אם עמדה מעצמה ובמה היתה כוונתו אם. שיעמיד הוא אותה כו' כמבואר במתני' אפילו לשון קרבן אינו. ולא משמע כן מסוגית הבבלי דהא קאמר אלמא בהאי הוא דאסור כו' וכן פסק הרמב"ם בכ"א הלכה י"א וי"ב דבאותו הכוס אסור. ומאי דהיב טעמא שאין אדם קובע קרבן בלשון נזירות זהו לשיטתא דהאי ש"ס לעיל דמפרש לבית הלל אינו נדור ואינו נזיר וכבר בארנו סוף הלכה א' למסקנת הבבלי וכפי שיטת הרמב"ם דהוי נדור כי אמר הריני נזיר מן הגרוגרות ומן הדבילה וא"כ אדם קובע קרבן בלשון נזירות ואוסר על עצמו מדבר זה כקרבן אע"פ שלא אמר אלא הריני נזיר ממנו ולא הזכיר לשון קרבן. אבל בחלוקה הראשונה שאין קובע עליו נזירות בלשון קרבן זהו ודאי מוסכם ולא מצינו שיחול עליו נזירות בלשון הזה אלא לשון נדר. הוא כדאיתא בפ"ק דנדרים וכדכתב הרמב"ם בפ"א דנדרים:

הלכה ד

מתניתא דר"מ. אבל בבבלי דף י"א מפרש טעמא דמתנה על מה שכתוב בתורה הוא וא"כ כ"ע מודו בה (ועיין לעיל פ"ק הל' ב' ד"ה הריני לאחר כ' יום שם הוכחתי לשיטת הבבלי דס"ל כדרש' הספרי דנפקא ליה מקרא בהדיא הכי) ומפרש התם דמה"ט אף ר"ש מודה ברישא ובמציעתא טעמיה דר"ש דס"ל דס"ל עד שיזיר מכלן כדפרישית במתני' ובסיפא טעמיה דס"ל דצריך שאלה ובהא יש לפרש גם לשיטתא דהכא דפליגי בסיפא בזה כדפרישית בפנים. ומ"מ יש ללמוד מכאן דקאמר טעמיה דרבי שמעון במציעתא משום דסבר דהוי פתיחת נדר וא"כ לרבנן לא הוי פתיחת נדר וכלומר דאפילו החכם אינו יכול להתירו משום פתח זה ומטעמא דהא עכ"פ מתגלחת וטומאה נזר וכיון שהזיר אפילו מא' מהן אסור בכלן וכך הם דברי הרמב"ם שם הל' י"ד דכתב שאין לו פתח להתיר נדרו בזה והראב"ד השיג שם דלא אמרו אלא כשהוא סבור להתיר לעצמו אבל אם בא לפני החכם מתיר לו ע"י כך דאין פתח לנדרו גדול מזה והכ"מ נתן שם ג"כ טעם לדברי הרמב"ם מסברא זו. ומה דפרישית בפנים דטעמיה דר"ש במציעתא מפני שהוא נדר ופתחו עמו כך נראה מרהטת הסוגיא למאי דמפרשינן הסיפא דר"ש סבר אינו פתיחת נדר בלא שאלה לחכם כשיטת הבבלי בזה ולכאורה היה נראה מכאן לפי פירוש זה כדברי הראב"ד וכ"כ התי"ט דמדמפרש הש"ס טעמיה דרבי שמעון בסיפא דצריך שאלה דמכאן הוי סייעתא לפירוש הראב"ד דמפרש בדברי ת"ק דרישא דאסור היינו עד שישאל מ"מ לפי שיטת הבבלי אינו מוכרח דהתם מפרש טעמיה דרבי שמעון במציעתא דעד שיזיר מכלן הוא ואין כאן לא סייעתא ולא תיובתא דבמילתא אחריתא פליגי ולא

משום פתח ולא איירי כלל בשאלה ואיכא למימר כדעת הרמב"ם ואיכא למימר נמי כדעת הראב"ד:

הלכה ה

הדא אמרה א' שאמר כו'. כדפרישית מדקאמר ואני על חצי דיבורו קמא קאי והכין המסקנא בבבלי שם:

תני רבי חייא הרי עלי לגלח חצי כו' אם גילח יום שלשים יצא. כדפרישית דיצא לעצמו וכן הוא בתוספתא פ"ב ובגי' הספרים שלפנינו כתוב שם לא יצא וטעות דמוכח הוא וכך הם דברי הרמב"ם בפ"ח הלכה כ' שכתב שם האומר הרי עלי לגלח חצי נזיר ושמע חבירו ואמר ואני ועלי לגלח חצי נזיר זה מביא חצי קרבנותיו של זה וזה מביא חצי קרבנותיו של זה וכל אחד מהן משלים קרבנותיו אם היו פקחין ואם לאו זה מביא חצי קרבנות מאיזה נזיר שירצה וזה מביא תני קרבנות מאיזה נזיר שירצה ע"כ וזהו דינא דמתני' דלקמן וכחכמים דהתם אבל אינו מבואר שם בהדיא דאם היה כל א' נזיר בעצמו שהוא יוצא בהחצי של זה ומשלים. והכ"מ כתב שם שהוא נלמד מהמשנה שכתב בסמוך. ואולי דעתו היה על המשנה זו כדלמד הכא מהאי מתני' שאם היה הוא נזיר משלים קרבנותיו על זה החצי ומבואר בהדיא בתוספתא כן. ועיין בהלכה דלקמן ד"ה ע"ד דרבנין דמשמע דההיא סוגיא פליגא אדהכא:

אבל אינו מפרישו אלא מדעתו. כדרבי יוחנן בבבלי פ' אין בין המודר דף ל"ה הכל צריכין דעת חוץ ממחוסרי כפרה. וידוע היא דלא נקראו מחוסרי כפרה אלא הזב והזבה והיולדת ומצורע וכת"ק ריש פ"ב דכריתות וכן פסק הרמב"ם ריש פ"א מהל' מחוסרי כפרה:

פירש כו'. בבבלי אינו מבואר חילוק זה וכן לא זכרו הרמב"ם. ויש לחלק דמההיא דכתובות אין ראיה לכאן דשאני התם דכיון דאחר שנשאת שלו הן לא מהני לסלוקי נפשיה בלשון גרוע הזה כדפרישית פרק הכותב ע"ש:

הלכה ו

אם באומר חצי חובה כ"ע מודים שהוא מגלח חצי נזיר. הכא לא מחלק בין האומר חצי קרבנות נזיר ובין האומר קרבנות חצי נזיר אבל בבבלי דף י"ב מחלק בהכי דהאומר קרבנות חצי נזיר כ"ע מודים שהוא מביא קרבן שלם כיון דסמיך תיבת חצי לנזיר הוי כמאן דאמר חצי הנזירות ולא אשכחן נזירות לפלגא וכדעת הרמב"ם בפ"ח הלכה י"ח לחלק בהכי. ומשמע נמי מהתם דבאומר חצי סתם כ"ע ל"פ אלא דפליגי אי מצי הדר ביה כו' כדפרישית במתני' על דעתיה דרבנן כו' כדפרישית. וכן יש לפרש בהוא עצמו אומר אח"כ הריני נזיר ולדברי רבנן צריך להביא קרבן ומחצה והיינו הך. ומשמע דלהשלים

כ"ע ל"פ דלא אפשר. ובבבלי אינו מבואר אם יכול להשלים אח"כ חצי קרבנות להחצי שקבל עליו וכבר כתבתי בהלכה דלעיל דנלמד מהתוספתא ומהסוגיא דיכול להשלים והך סוגיא פליגא אדרבי יודן דהכא:

הלכה ח

לא אמר רבי יודה אלא לבסוף. קשיא דהא רבי יודה בתוספתא בהדיא בתחילה קאמר הריני נזיר על מנת שיהא בכרי זה מאה כור והלך ומצאו שנגנב רבי יודה פוטר וכן קאמר התם אדינא דמתני' ולכך נראה דל"ג א"ל כו' אלא דה"ג א"ר לא ואיפכא גרסינן לא אמר ר' יודה אלא בתחילה אבל לבסוף אוף רבי יודה מודה ומילתא באנפי נפשה היא לפרש דברי רבי יודה דבסוף הוא מודה מכיון דנחית לנזירות וכדאמר בבבלי כ"ק דף ח' לרבי יהודה כן:

הלכה ט

לא דמיא אלא אמר הריני נזיר מכבר כו'. כדפרישית דלענין זה דומין דמונה את שלו מיד כמו דמונה נזירות מעכשיו מיד ואע"ג דהכא בנזירות בנו אמרינן מפסיק את שלו ומונה של בנו ואח"כ משלים את שלו ומשמע שאינו מפסיד מה שמנה תחלה לנזירות שלו והתם בנזירות מעכשיו ונזיר לאחר עשרים אמרינן שמונה כל הנזירות מעכשיו ומגלח וחוזר ומונה שלשים אותן שקבל עליו לאחר עשרים ואינו מפסיק למנות הנזירות לאחר עשרים הראשונים התם היינו טעמא שאם אתה אומר מונה עשרים ופוסק ומונה שלשים ומגלח נמצא שלא נשארו מנזירות הראשונה אלא עשרה ימים שהרי בסתם נזירות אנן קיימין ואין בין תגלחת טהרה לתגלחת טהרה פחות מל' יום והלכך אמרינן שמונה הנזירות שקבל עליו אחר כ' לאחר שהשלים כל נזירות הראשונה. וה"נ במתני דקאמר שמשלים את שלו ע"כ דמיירי שהיתה נזירות שלו יותר משלשים יום דהיינו שעכ"פ נשארו מנזירותו ל' יום בשעה שהפסיק בתוכן למנות של בנו דבהא אמרינן משלים אח"כ ואם נשארו פחות מל' יום מונה באמת עוד שלשים אחר נזירות בנו מהאי טעמא שאין בין תגלחת כו' וכדמשמע מהלכה דלקמן וכן נמי מסוגית הבבלי דף י"ד גבי הא דקאמר חדא מגו חדא קמיבעיא ליה דכיון דעשרה ימים הוא דיתירין לא סליקין ליה הלין עשרה. ומהכא סייעתא לדברי הרמב"ם פ"ד הלכה ו' דדעתו שם לפרש דמיד נוהג הנזירות של מעכשיו אפי' בעשרים הראשונים כמ"ש הכ"מ שם ולא כפי' המפרש דלאחר העשרים מונה שתי הנזירות. וזהו מדקאמר הכא דדמיא למתני' דקתני התחיל מונה את שלו כו' וכן התם מונה נזירות של עכשיו מיד ולא שימתין עד לאחר עשרים:

תמן הוא אומר טמא מת כו'. הכי אמרינן בבבלי פ"ג דף י"ז אין בין טמא שנזיר כו' ולאו דוקא שהוא עומד בבית הקברות ונזר כדפירש המפרש שם אלא ה"ה בטמא מת דעלמא כדאמר הכא וכ"כ הרמב"ם בפ"ו הל' ד':

נטמא בנזירות בנו והתרו בו משום נזירותו לוקה. משמע נמי דסותר הוא את שלו וכדאמר רבי יוחנן בבבלי שם ועיין בהלכה דלקמן ד"ה סותר שלשים:

הלכה י

סותר שבעים. לאו דוקא שבעים אלא עד שבעים כדפרישית בפנים וכן הוא פי' הרמב"ם במשנה ודעתו בחבורו שם וכן מוכח מהסוגיא דהכא דקאמר נולד ביום שמנים סותר עשרה כו' כדפרישית ודלא כפי' המפרש דסותר את הכל הוא:

סותר שלשים יום. קשיא דהא לעיל קאמר רבי יוחנן נטמא בנזירות בנו והתרו בו משום נזירותו לוקה ולכאורה היה נראה לחלק דהתם מדקאמר לוקה ע"כ בשלא השלים נזירותו מיירי ובכי הא הוא דסותר את הכל לנזירות שלו דכחדא נזירות אריכתא היא והכא בשהשלים נזירותו אבל הא ליתא דאפי' השלים נזירותו כל ומן שלא גלח לוקה כדכתב הרמב"ם כ"ד הלכה י"ב והכ"מ לא ציין שם מקומו ועיין לעיל פ"ק הלכה ב' גבי השלים נזירותו ומיהו בלאו הכי לא קאי דברי ר' יוחנן דהכא כדמקשי הש"ס ועוד דהא לקמן אמר בשהשלים את נזירותו מגלח וחוזר ומגלח ואם כן כתרי נזירות הן דלא אמרי' דסותר גם את שלו אלא מטעמא דעדיין לא גלח לנזירות שלו וכדנראה מדברי הרמב"ם שם הלכה ג' דמשום הכי פסק שם בשנטמא אחר נזירות בנו כשהתחיל להשלים נזירותו אינו סותר אלא עד נזירות בנו ומטעמא שכבר גלח לנזירות בנו כדפי' הכ"מ ומשמע מזה דלא אמרי' דסותר אלא בשהפסיק בנזירות בנו בתוך ימי נזירותו ולדעת רבי יוחנן דהכא דמגלת וחוזר ומגלח א"כ לעולם יהא סותר ואין להאריך:

הדרן עלך הריני נזיר

פרק ג

הלכה א

מי שאמר הריני נזיר. הדא מסייע לבר קפרא. בבבלי פ"ק דף ה' פליגי רב מתנה ובר פדא בפלוגתא דבר קפרא ורבי יונתן דהכא רב מתנה דריש לסתם נזירות שלשים מיהי"ה ובר פדא כרבי יונתן ומסיק נמי התם דמתני' דהכא אתייא נמי כרב מתנה ולכתחילה אסור לגלח ביום שלשים ובדיעבד אם גלח ביום ל' יצא ומטעמא דאמרינן מקצת היום ככלו וסיפא דאם גילח ביום שלשים לא יצא משום דפירש שלשים יום הוי כאלו אמר שלימין

כדפרישית במתני' וכדפי' התוס' התם ד"ה תנן הריני נזיר והרמב"ם ז"ל בפי' המשנה בפ"ק תפס דרשת רב מתנה לעיקר דאע"ג דבסוגיא דהתם מתרץ כל המשניות דמותיב מינייהו ומוקי לה שפיר אליבא דתרווייהו מ"מ סתמי דמתני' כרב מתנה משמע ליה וכן נראה דעתו בחיבורו ריש פ"ג ובפ"ד דפסק לכל הני סתמא דמתני' דהכא ודלקמן כדמוקי להו התם סתמא אליבא דרב מתנה. ועוד נראה לע"ד לומר דמלבד מה דאיכא בינייהו דרב מתנה ורב פדא דלרב מתנה מדינא דאורייתא אסור לגלח לכתחילה ביום שלשים ולבר פדא אינו אלא איסור דרבנן דגזר בנזיר סתם אטו פירש שלשים כדמשמע זה מהסוגיא ועיין בתוספות שם ד"ה אמר לך בר פדא יצא לנו עוד נ"מ בינייהו והיינו אם פירש שיהא נזיר לכ"ט יום לרב מתנה לאו כלום הוא ונזיר שלשים יום ולבר פדא איכא למימר הואיל דז"ל דהא דסתם נזירות אין פחותה מל' יום מדרבנן הוא ולא גזרו אלא בנזיר סתם דהיא גופה גזירה אטו פירש שלשים כדאמרן. והיינו נמי דכתב הרמב"ם בפ"ג הלכה ב' פירש זמן פחות משלשים כו' שאין נזירות פחותה משלשים יום ודבר זה הלכה מפי הקבלה כלומר ענין מקובל וסמך לזה על מה שנאמר בכתוב קדוש יהיה כדכתב בפירוש המשנה ומשום דתפס העיקר כרב מתנה לא חילק בפירש ואפי' אמר לכ"ט יום אינו פחות מל' יום ועיין בדיבור דלקמן ובהלכה ד' ד"ה טעמא דר"א:

אמר רבי חגיי די הוא שמועתא כן. כדפרישית דלא ס"ל טעמיה דר' יוחנן אלא דאמרינן מקצת היום ככולו וכן מסיק התם ובבבלי שם כאבא שאול דאפילו שבעה ימים קודם הרגל בטלה ממנו גזירת ל' דמקצת היום ככלו ואין חילוק בין שבעה לשלשים. ובבבלי מכלתין סוף כ"ב גבי הא דאמר רב יום שבעים עולה לכאן ולכאן וס"ד מעיקרא דיליף לה מדאבא שאול דס"ל מקצת היום ככלו ודחי לה דלא ילפינן נזירות דאורייתא מאבילות דרבנן דמן התורה אינו אבל אלא ביום ראשון כדכתיב ואחריתה כיום מר אבל נזירות דרשינן מקרא דבעינן ל' יום כדפירש המפרש והתוס' שם. ולפ"ז צריך לומר הא דיליף הכא נזירות מאבילות לשיטתא דר' יונתן ובר פדא היא דס"ל דיום ל' לאו מדאורייתא כדלעיל וכן משמע מדקאמר הורי לגלח יום שלשים לכתחילה ואליבא דבר פדא ורב מתנה ודאי לכתחילה מדאורייתא אסור ולא ילפינן נזירות מאבילות בלכתחילה אבל בדיעבד אמרינן מקצת היום ככלו בנזירות טהרה אפילו למאי דקי"ל כרב מתנה דיום שלשים דאורייתא כאשר נתבאר. והנכון דהוה ליה עובדא כו' דלעיל לענין אבילות מיירי וכדמשמע במ"ק והתם גריס ורבי הוה ליה עובדא כו' ושכיר ילפינן אבילות מנזירות:

הלכה ב

השלים נזירותו הראשונה ובא להישען על השניה. ובתוספתא זוף פרק ב' איתא מי שנזר שתי נזירות מנה ראשונה ולא הביא קרבנותיו ואחר כך נשאל על הראשונה לחכם והתיר לו יצאת שניה בראשונה וכן הוא בבבלי נדרים דף י"ז ובכ"ג דשבועות. ואין צריך לשבש הגי' בכאן אלא דרישא דסוגיא מתפרשת על הקרבן ומילתיה דרבי אלעזר דלקמן אזלא כפי התוספתא וכן מוכח מדפריך ניחא שניה ראשונה כו' אלא דרבי אלעזר פליג בהא דקאמר קרבן אחד דכשיטת רבי שמעון היא כפי משמעות הסוגיא כדפרישית. ולמסקנא אפי' הביא כל קרבנותיו ונשאל על הראשונה עלתה לו ראשונה לשניה וכדמסיק רבי יוסי ברבי בון ואזלא כמסקנת הבבלי שם וכן פסק הרמב"ם ז"ל בפ"ג מנזירות הלכה י' שכתב שם ואפילו הביא כפרתו וזה נלמד מסוגיא דהכא כמבואר:

הלכה ג

נטמא יום שלשים סתר את הכל. דס"ל לרבנן לא אמרינן מקצת היום ככלו אלא בנזיר טהור ולענין תגלחת והבאת קרבנותיו שאם גלח ביום שלשים בדיעבד יצא כדפרישית בהלכה א' לרב מתנה דקיי"ל כוותיה אבל בנזיר שנטמא ביום שלשים קודם תגלחת והבאת קרבנותיו לא אמרינן מקצת היום ככלו להחשיב כאלו נטמא לאחר מלאת. אלא ודאי נטמא נזרו וסתר הכל כיון דלא השלים כל נזירותו בטהרה ולר"א אפי' בנזיר שנטמא ביום מלאת ס"ל דמקצת היום ככלו כ"כ התוס' ריש פרקין ופ"ק בסוגיא הנזכרת בהלכה א':

מנזיר טמא למד ר' אליעור בבבלי פ"ו דף ל"ט גבי הא דאמר לר"א אם גלח לאחר מלאת אינו סותר אלא ו' דיליף תגלחת טהרה מתגלחת טומאה כלומר סתירה שהיא ע"י תגלחת מסתירה דע"י טומאה דמתני' דהכא. והכא הכי קאמר דיליף סתירת טומאה שהיא סותרת שבעה לאחר מלאת כמו דמצינו שנזיר טמא מגלח לאחר ו' ונראה דה"נ ס"ל לסוגיא דהתם דר"א יליף הכא מנזיר טמא והדר יליף לה מינה דתגלחת ג"כ אינה סותרת אלא ז':

בשעה שנזר סתם כו' השביעי שלו עולה לו מן המנין. לר"א קאמר דמחלק הכי דהא אמרי' לעיל בפ"ב הלכה ט' דנזיר שנטמא אין שביעי שלו עולה לו מן המנין אפילו בנזיר סתם כמפורש התם:

הלכה ד

טעמא דרבי אליעזר זאת תורת הנזיר. האי טעמא לר"א קאי בין לבר פדא בין לרב מתנה בסוגיא דבבלי פ"ק הנזכרת בהלכה א' וכדפירשו התוספות שם דף ו' ד"ה אמר ר"ל דלבר

פדא דס"ל לא אמרי' מקצת היום ככלו וקשיא לר' אליעזר דמתני' דאמר לא סתר אלא שלשים ויסתור את הכל הילכך קאמר דטעמיה דר"א אמרה תורה תן לו תורת נזיר וכן לרב מתנה דס"ל אמרי' מקצת היום ככלו וא"כ קשיא לר"א אמאי סתר שלשים לא יסתור אלא ז' אלא דטעמיה דגזירת הכתוב היא תן לו תורת נזיר ומשמעות דקרא משמע דאיירי במפרש נזירותו מדקאמר תן לו תורת נזיר סתם מכלל דעד השתא לאו בסתם נזירות קיימי והלכך במתני' דלעיל קאמר ר"א בנזירות סתם נטמא ביום מלאת לא סתר אלא שבעה. ולרבנן לק"מ דאינהו לא סברי מקצת היום ככלו בנזיר שנטמא כמבואר בהלכה דלעיל ד"ה נטמא ביום שלשים. ונ"מ בין רב מתנא ובין בר פדא אליבא דר"א אם יום שביעי שלו עולה לו מן המנין בנטמא לאחר מלאת. דבנטמא בתוך מלאת אפי' אי אמרינן לר"א דס"ל מקצת היום ככלו כרב מתנא אכתי איכא למימר דס"ל דאין יום שביעי עולה לו מן המנין ומטעמא דלא חייל עליה למימני נזירות טהרה עד יום שמיני יום הבאת קרבנותיו אלא דבנטמא לאחר מלאת דלא שייך האי טעמא ובהא איכא נ"מ לר"א אם אמרינן אליביה מקצת היום ככלו לענין אם יום שביעי עולה לו מן המנין והשתא יתבאר לך היטב מה דפרישית בהסוגיא אליבא דרבי מנא דעיקר הוכחת רבי מנא דר"א ס"ל מקצת היום ככלו מדקאמר סותר שלשים ולא את הכל וא"כ ע"כ דלא תיקשי השתא הא דסותר עד שלשים ולא סגי בסתירת ז' משום טעמא דגזירת הכתוב הוא וכיון שכן ע"כ דמחלקינן נמי בין נטמא בתוך מלאת ובין נטמא לאחר מלאת גם לענין אם שביעי עולה לו מן המנין וביום מלאת כלאחר מלאת הוא כמבואר. ואין להקשות אמאי לא ניחא ליה לרבי מנא לפרש כבר פדא דר"א לא ס"ל מקצת היום ככלו וטעמיה נמי משום גזירת הכתוב הוא דאיכא למימר מדמחלק ר"א בין נזיר סתם לנזיר שפירש משמע ליה לרבי מנא דטעמיה דר' אליעזר כדמפרש רב מתנה אליביה וכדאמרן:

הלכה ה

רבי יוחנן אמר מתרין על הכל כדי פרישה ופרישה והוא לוקה. בבבלי דף י"ז מסיק לה דלרבי יוחנן לוקה על הטומאה בנזיר בבה"ק אע"פ שאינו מביא קרבן עמה כדמסיק הכא לעיל. אבל בהא דקאמר הכא לוקה על כל פרישה ופרישה בהתראה אחת לא משמע כן מסוגית הבבלי פ"ו דף מ"ב גבי מתני' היה מטמא למתים כל היום כו' דכל זמן שלא פירש מן הטומאה אינו חייב אלא אחת ואפילו התרו בו על כל נגיעה ונגיעה מטומאה כגון שהשיטו לו מת אחר אינו חייב אלא אחת שהרי הוא מחולל ועומד הוא וכדמקשי הכא לקמן מהאי ברייתא על דברי רבי יוחנן ולא מחלק התם בין אם החילול מעיקרא היה בהיתר או באיסור כדמחלק הכא. ובענין אם נטמא ופירש מן הטומאה וחזר ונגע

מחולקים הם הרמב"ם והראב"ד ז"ל בפ"ה מהל' נזירות הלכה ט"ו וי"ז דלדעת הרמב"ם אם התרו בו על כל פעם חייב על כל אחת וכרב יוסף בסוגיא דהתם אבל דעת הראב"ד כרבה התם דאפילו אם פירש וחזר ונגע אינו חייב אלא זאת דמוקי הא דקתני במתני' אל תטמא אל תטמא והוא מטמא חייב על כל אחת ואחת בטומאה וביאה ולא בטומאה וטומאה ועיין זה לקמן פ"ו ופ"ז:

להחלו ובשעת מיתה כו'. כה"ג פליגי בבבלי דף מ"ג ופליגי התם ר' יוחנן ור"ל רבי יוחנן קאמר משמעות דורשין איכא בינייהו ור"ל קאמר גוסס איכא בינייהו כדקאמר הכא ולפי הך גירסא קי"ל כר"י לגבי ר"ל וכהן ונזיר אין מוזהרים על הגוסס וכ"כ התוס' שם וכן דעת הרמב"ם ז"ל שם הל' י"ח ע"ש:

רבי טרפון פוטר כו'. פלוגתייהו למאן דמפרש יצא ונכנס מיד אבל לשמואל דמפרש לקמן יצא והזה כו' וכן המסקנא בבבלי וכדפרישית במתני' לא שייכא כלל פלוגתייהו אמתני' אלא מלתא באנפי נפשה היא:

אבל בנזיר טהור אף ר"א מודה אפילו אין לו מהיכן להפיל. ובבבלי דף י"ט מסיק לה אפילו בנזיר טהור שנטמא עד שיהיו לו ימים ראשונים וכדמשמע נמי הכא משקלא וטריא דלקמן. ובענין הבעיא אם נזירותו ונזירות בנו מצטרפין אינו מבואר בבבלי ומסתברא דלמאי דאמרינן לעיל סוף פ"ק דהמסקנא כרבי יוחנן דהתם דס"ל אם נטמא בנזירות בנו סותר גם לנזירותו ומטעמא דנזירות חדא היא א"כ ממילא שמעי' דמצטרפין הן לשני ימים. ובענין לבסוף גריס התם בהדיא בברייתא דבעינן נמי עד שיהו לו ימים אחרונים והתוס' הקשו שם דהא קתני נטמא יום מאה סותר שלשים לר"א ותירצו בדוחק והיא קושיא דהכא דדייק לקמן ומחלק בין סתירה לקרבן דהא דקאמר ר"א עד שיהיו לו ימים לענין קרבן טומאה קאמר אלא דלא משמע כן מסוגית הבבלי:

הדרן עלך מי שאמר הריני נזיר

פרק ד

הלכה א

מי שאמר הריני נזיר ושמע חבירו ואמר ואני ואני ואני. הך גירסא אליבא דתנא דברייתא בגמרא היא דס"ל כל חד בחבריה מיתפס וא"כ אפי' מאה נתפסין כל אחד בתוך כדי דיבור של חבירו כדפרישית בגמרא והכי מסיק לה בבבלי ודגריס התם במתניתין תרי ואני ותו לא משום דאטו מנא כי רוכלא ליחשיב וליזיל כדקאמר התם:

כדי שאילת שלום בין הרב לתלמיד. כלומר שישאל התלמיד בשלום הרב. וכן פליגי בהא בבבלי פרק שבועת העדות דף ל"ב ופסק הרמב"ם בפ"ב משבועות הלכה י"ז כדי שאילת שלום התלמיד לרב. ולא ידעתי מה שכתב שם הכ"מ וז"ל ובפ' מרובה אמרינן גבי פלוגתא דר"מ ורבי יוסי תרי תוך כדי דיבור הוי חד כדי שאילת תלמיד לרב וחד כדי שאילת הרב לתלמיד כי לית ליה לרבי יוסי כדי שאילת תלמיד לרב שלום עליך רבי ומרי דנפיש כדי שאילת רב לתלמיד שלום עליך אית ליה וידוע דהלכה כרבי יוסי לגבי ר"מ עכ"ל והרי הרמב"ם פסק דלא כרבי יוסי ואם כמקשה הוא על דברי הרמב"ם ז"ל היה לו לפרש אבל עיקר טעמיה דהרמב"ם דפסק כהך סתמא דברייתא בבבלי הכא ריש פרקין כדכתבו התוס' בפ' מרובה דף ע"ג:

אחד שאמר הריני נזיר שתים כו'. בבבלי אינם מבוארים הני בעיות ומסתברא דלהקל כמה דפסק הרמב"ם בפ"ב גבי הני בעיות דלא איפשיטו בבבלי בפ"ב משום דקי"ל כרבי יהודה דספק נזירות להקל:

הלכה ב

מפר את שלה ושלו בטל. ובגירסת הבבלי ושלו קיים וכדמוקי אביי התם דמתני' מיירי דקאמר לה דרך שאלה ואת מאי והכא מוקי לה באמר לה דרך תנאי ולענין דינא שניהם אמת כדפרישית בפנים וכך הם דברי הרמב"ם בפרק י"ג מהלכ' נדרים וחסר שם בדבריו חלוקה דדין התנאי וכמו שהגיה התי"ט ע"ש:

הלכה ג

מכת מרדות חובטין אותו עד שיקבל או עד שתצא נפשו. כך הם דברי הרמב"ם בפ"ו מהל' חמץ ומצה הלכה י"ב שכתב ומי שאכל מצה בערב הפסח מכין אותו מכת מרדות עד שתצא נפשו ומביאו הר"ן בפ"ד דכתובות גבי המוציא שם רע ולא בעל וכן מביא שם בשם יש אומר כן והם דברי הערוך כמ"ש הריב"ש בתשובה סימן צ' והר"ן שם כתב דלא. נראה לו כן דלפ"ז יש חומר בד"ס מבדברי תורה אלא כר"ם הלוי שם שמכין אותו באומד ולהקל ממלקות של תורה. והרמב"ם נראה דסמיך אהאי תלמודא אלא דיש לדחות דהכא בעבירה נמשכת מיירי כדמשמע לישנא דקאמר עד שיקבל או עד שתצא נפשו ובהא כ"ע מודים כדכתב הר"ן שם. וממה שהביא הריב"ש שם בשם התו' הוי קשה לדברי הרמב"ם דמוכרח מסוגיא הבבלי דמכת מרדות נמי במספר ארבעים הן כדאמר בפ"ק דקידושין דף כ"ח הקורא לחבירו עבד יהא בנידוי ממזר סופג את הארבעים וזה אינו אלא מלקות מדרבנן ואמרו בו סופג את הארבעים וע"ש כדברי התו' שכתבו סופג את הארבעים כדין עובר בלאו ולכאורה משמע כעובר לאו גמור הוא ואינו מוכרח ובעיקר קושית הר"ן

י"ל דהא מצינו בהרבה מקומות שהחמירו חכמים בדברי סופרים יותר מבדברי תורה כדאמרינן ריש ברכות גבי ר' טרפון והטה כו' וכן בפרק הנחנקין גבי זקן ממרא ובהאי תלמודא חשיב התם למקומות שהחמירו חכמים בד"ס ע"ש:

הלכה ד

במשלטת על נכסיו. משמע דעל נכסי בעלה קאי כדפרישית בפנים ורבי מתנייה לא בעי לאוקמי כדמעיקרא שנתן לה אחר כו' מכח האי קושיא דכי שלה דהאי לישנא לא מהני כדאמרי' בפ' בתרא דנדרים הלכה ח' גבי המודר הנאה מחתנו והיא רוצה לתת לבתו מעות אומר לה הרי המעות האלו נתונים לך במתנה על מנת שאין לבעליך רשות בהן אלא מה שאת נושאת ונותנת בפיך וכדמפרש התם בהאי תלמודא דקאמר לה ולא ליך כלומר דוקא דקאמר לה שאין לך גם כן רשות בהן לדברים אחרים אלא מה שאת נושאת ונותנת בפיך אבל על מנת שאין לבעליך רשות בהן לחוד לא מהני דקנתה אשה וקנה בעלה כדפרישית התם. ובבבלי שם פלוגתא דרב ושמואל דרב סבירא ליה כסוגיא דהאי תלמודא דדוקא דקאמר לה אלא מה שאת נושאת ונותנת בפיך ושמואל אמר אפילו אמר לה מה שתרצי עשי בהן לא קנה יתהון בעל ופסק הרמב"ם ז"ל בפ"ז מהל' נדרים כשמואל וכדנתן הר"ן שם טעם לדברי הפוסקים כן דאע"ג דהלכתא כרב באיסורי מ"מ כיון דעיקר פלוגתייהו בדינא תלי אי אמרינן יד אשה כיד בעלה או לא נקטינן כשמואל דהלכתא כוותיה בדיני וכ"כ בפ"ט מנזירות הלכה ט' גבי האי דינא דמתני' כגון שנתן לה במתנה על מנת שלא יהיה לבעל בהן רשות אלא מה שתרצי תעשה בהן. ואע"ג דבגמרא לא אמרו כאן אלא שאמר לה ע"מ שלא יהיה לבעלך רשות בהן קיצור לשון הוא וכעין שכתבו התוס' הכא אליבא דר"ת שפסק כרב דקיצר הש"ס שצ"ל אלא מה שאת נושאת ונותנת בפיך וכן צ"ל לדעת הרמב"ם שפסק כשמואל דהא על מנת שלא יהא לבעלך רשות בהן לחוד לכ"ע לא מהני וכדכתב הר"ן שם וכך הם דברי הרמב"ם ז"ל בפ"ג מהלכות זכיה וצ"ל ג"כ מה שתרצי תעשה בהן ויש לפרש גם דברי רבי מתניי' דהכא אליבא דשמואל ופליג אהאי סוגיא דנדרים. וזהו ע"פ מה שכתב עוד הר"ן שם לדעת הרמב"ם דס"ל לשמואל נמי תרי לישני בעינן וז"ל והקשו עליו וכי מאי מוסיף במאי דאמר לה תו מה שתרצי עשי הא אינו אלא כאומר על מנת שאין לבעלך רשות בהן בלחוד ונראה לי דהיינו טעמא דכי אמר לה מה שתרצי עשי לדידה נמי לא יהיב לה לגמרי דנימא לאלתר זכה בהן הבעל אלא הרי הוא כאומר לה לא יהו שלך אלא לאותו דבר שמרצי לעשות בהן בכל שעה ושעה עכ"ל ודברי רבי מתניי' נמי מתפרשין הכין ואהא דלעיל קאי במשלטת על נכסיו כלומר שזה האחר עשה לה שולטת בנכסיו שנתן

לה מה שתרצה לעשות בהן והלכך לא קנה אותן הבעל והיינו נמי דקאמר אם בא זה האחר ומיחה לא קדשה דאפילו לדידה נמי לא יהיב לה לגמרי אלא מה שתרצה לעשות בהן בכל שעה שהן קיימין:

וכן בחיים לא על הבטלה הן באין ואת אמר טעונין למס. בבבלו דף כ"ד קאמר ארבעה אילים שאינן טעונין לחם כו' ושלאחר כפרה התם באיל נזיר והכא ע"כ בשלמי תודה מיירי כדפרישית בפנים. והא דתנן בפרק התודה המפריש תודתו ואבדה ונתכפרה באחרת ונמצאת הראשונה אינה טעונה לחם מוקי לה התם רבי יוחנן דף פ' דבחליפי תודת חובה מיירי אבל בחליפי תודת נדבה בין לפני כפרה ובין לאחר כפרה טעונין לחם ורבי בון נמי פשיט מילתיה מחליפי תודת נדבה:

מותר עשירית האיפה שלו. במנחות דף ק"ח פליגי ר' יוחנן ור"א והתם מוחלפת השיטה רבי יוחנן אמר נדבה ר"א אומר ירקב והרמב"ם פסק בפ"ה מפסולי המוקדשין הלכה ח' ירקב ואע"ג דר' יוחנן פליג משום דהתם מסיק רב נחמן בר יצחק דבתראה הוא מסתברא כמ"ד ירקב ובמותר לחם נזיר פסק התם ירקב כרב חסדא דקאי רבי יוסי כוותיה וכדקאמר טעמא:

בהמה יש עליה הילכות סתומין בסוף. כמו שהגהתי כך הוא עיקר ובספרי הדפוס נתחלפו השיטות בטעות דמוכח וכן מסיק בבבלי דף כ"ח דבהמה בעלת מום כסתומה דמיא דלמאי חזי לדמי והיינו מעות:

הלכה ה

משניתק מלא תעשה לעשה. התוס' כתבו שם ד"ה ר"ע יש להסתפק אם היפר לה אם מופר או שמא יש כח ביד חכמים לעקור דבר מן התורה בשב ואל תעשה ע"כ כלומר במה שאמרו אינו מופר ומשמע דהבעל ודאי אינו יכול לעקור עשה דגילוח:

מתניתא מסייע לרבי לעזר. דכר"ש אתיא והכי מוקי בבבלי דלא אתיא כר' אליעזר דאמר תגלחת מעכבת והיינו רבנן דהתם והלכה כר"ש בהא כדהתם לן תנא דמתני' כמבואר סוף פ"ו וע"ש:

מעתה אפילו בחיים כו'. יש לפרש דרך קושיא דהש"ס מתמה לדברי ר"ע א"כ אפי' בחיים כשהפרישה לחטאת כבר נמסרה לגבוה ואיכא הפסד קדשים דאי אפשר לשנות שלא לשמה וכי תעלה על דעתך דמסירה לגבוה אינה אלא בשחיטה:

הלכה ו

קרוב מהו שימחה. כדפרישית דאישב לפני הספר קאי. וזהו למאי דכתבו התו' דף כ"ח ד"ה ואין האשה דדוקא שמיחו מיד כששמעו וכלומר שלא התחילו עדיין לנהוג הנזירות

וכן כתב הרמב"ם בפירוש המשנה ובחבורו פ"ב מנזירות סתם דבריו ולא חילק בזה כלום והכ"מ נסתפק שם בדעתו וע"ש:

והיה רשב"ג בודקו אם הביא שתי שערות. בבבלי פליגי בה תנאי לרבי דס"ל התם האב מדיר בנו עד שיביא ב' שערות הי' בודקו אם הביא שתי שערות ורבי יוסי בר' יהודה דס"ל עד שיגיע לעונת נדרים היה בודקו אם הגיע לעונת נדרים ואמר אל תצטער לבודקינו אם קטן אני אהיה בשביל אבא ואם גדול אנו שהגעתי לעונת נדרים אהא בשביל עצמי ומסיק התם דלרבי יוסי ברבי יהודה ניחא ובנזירות אחת סגי דליכא למיחש דלמא דשהדירו אביו לא הגיע לעונת נדרים ועכשיו הגיע דלא אמר אהיה נזיר בשביל עצמי אלא כשפקע נזירות האב ולא אתי עונת נדרים דלא הוי מלא דרבנן ופקע לנזירות האב אבל לר' חוששין אנו שמא כשהדירו אביו עדיין לא הביא שתי שערות וחל עליו נזירות אביו ועכשיו כבר הביא שתי שערות והוו נדרים דידיה דאורייתא ופקע דאב ונמצא שחל עליו גם נזירות עצמו מספק ולית ליה תקנתא עד דיתיב נזירות דיליה ודאבוה נמי. והשתא ניחא נמי לשיטתא דהאי ש"ס דלא מייתי אלא הא דרבי דהלכתא כוותיה ושמעינן מהא דאלו נזירותו ונזירות אביו כאחת כדאמרן:

רבי יוסי בן חנינה שאל מליקת העוף שלו מהו שתאכל. למ"ד הלכה היא בנזיר לא קמיבעיא ליה דהלכה למשה מסיני הוא הכי ולית ביה לא משום נבילה ולא משום חולין שנשחטו בעזרה אלא למ"ד מדרבנן הוא כדי לחנכו במצות הוא דקא מיבעיא ליה ומסיק הכא דס"ל אין שחיטה לעוף מן התורה ולעולם חולין שנשחטו בעזרה דאורייתא והכא אין בו משום חולין שנשחטו בעזרה דנותר ומעקר הוא כדתניא בהאי ברייתא. ומינה גופה שמעינן דחולין בעזרה דאורייתא מדאימעוט נוחר ומעקר משום דחולין בעזרה נפקא לן מדכתיב כי ירחק ממך המקום וזבחת בריחוק מקום אתה זובח ואי אתה זובח בקירוב מקום ולא אסרה התורה אלא בזביחה וכדקאמר בבבלי פ"ב דקידושין דף נ"ח ופ' כיסוי הדם דף פ"ו דמהאי טעמא קסבר ר"ש השוחט את הטרפה או נמצאת טרפה דאין בהן משום חולין בעזרה דס"ל חולין בעזרה דאורייתא ודריש מוזבחת דבעינן שחיטה ראויה. ובבבלי פרקין דף כ"ט פליגי בה רבי יוחנן ורבי יוסי ב"ח דר' יוחנן אמר הלכה היא בנזיר ורבי יוסי ברבי חנינה קסבר מדרבנן הוא ופריך התם לרבי יוסה ב"ח הא אית ביה משום נבילה ומשום חולין בעזרה ומשני קסבר לה כרבי יוסי כרבי יהודה דאין שחיטה לעוף מן התורה וחולין בעזרה לאו דאורייתא ואיכא למידק מאי דוחקיה לומר דס"ל חולין בעורה לאו דאורייתא הא אפילו למ"ד דאורייתא שפיר מיתוקמא מילתיה דרבי יוסי ברבי חנינא כדאמרן וי"ל דלמאי דמשמע בפ' כיסוי הדם שם וכן בפרק השוחט

דף כ"ח דלמ"ד אין שחיטה לעוף מן התורה נחירתו זו היא שחיטתו לענין כיסוי הדם וא"כ הכא נמי כן ולרבי יוסי ב"ח דס"ל אין שחיטה לעוף מן התורה ע"כ דס"ל נמי חולין בעזרה לאו דאורייתא ולשיטתא דהאי תלמודא ע"כ לומר דלא ס"ל האי סברא נחירתו זו היא זביחתו דוזבחת דוקא. והרמב"ם בפ"ב מנזירות. פסק כמ"ד הלכה היא בנזיר וכן הוי המסקנא אליבא דרבי דס"ל התם יש שחיטה לעוף מן התורה וא"כ ע"כ דהלכה היא בנזיר ס"ל דכל השקלא והטריא דקאמר שם לקמן בפרקין לא הוי אלא דיחויא בעלמא אבל באמת ס"ל לרבי הלכה היא בנזיר כדכתבו התוס' בפרק השוחט שם. ובריש פ"ב מהלכות שחיטה פסק הרמב"ם ז"ל דחולין בעזרה דאורייתא מהאי דרשה דקרא כי ירחק ממך וגומר וכסתמא דמתני' סוף האיש מקדש וכתב שם הלכה ב' אבל הנוחר והמעקר בעזרה והשוחט ונמצא טרפה כו' הרי אלו מותרין בהנייה וזהו כברייתא דהכא וכמשמעות הסוגיא וכ"מ כתב שם דפסק כר"ש דלעיל וצריך טעם למה ע"כ. ויש לישב לדעת הרמב"ם דהיינו טעמיה מדאמרינן שם דף פ"ה ראה רבי דבריו של ר"ש בכיסוי הדם דס"ל שחיטה שאינה ראויה לאו שמה שחיטה ושנאו בלשון חכמים ומפרש טעמא דראה דבריו בהא משום דכתיב אשר יאכל וש"מ דשחיטה הראויה לאכילה בעינן והשתא נמי זהו הטעם דפסק כר"ש בההיא דחולין בעזרה משום דבהאי קרא כי ירחק וגו' ואכלת כתיב ובעינן שחיטה הראויה לאכילה וכל הסוגיא דהכא ודפ' השוחט אזלי כחכמים דר"ש והוא ז"ל פסק כר"ש כדקי"ל בכיסוי הדם כוותיה מה"ט וזהו לענ"ד דבר נאה ומתקבל. ויש לי עוד כמה מהני מילי מעלייתא בהאי ענינא ואין כאן מקומן להאריך:
הוא נזור אחת ובנו נזיר שתים. בבבלי סוף פרקין בעי כה"ג אם היה אחד מהן נזיר עולם ואחד נזיר סתם ופשיט באת"ל דכיון דאידי ואודי נזירות טהרה מצי לגלח וה"ה להאי דהכא ובאינך בעיות לא פשיט להו נמי התם ופסק הרמב"ם בפ"ח הלכה י"ז הואיל והדברים אלו הן ספק אינו מגלח עליהן ואם הביא זבחיו לא עלו לו:
הדרן עלך מי שאמר

פרק ה

הלכה א

בית שמאי. מאן דמר שמואל לקרבן. הכי מסיק לה נמי בבבלי שבועות דף כ"ו ולא בעינן עד שיוציא בשפתיו אלא בשבועות ובנדרים אבל בהקדש ובתרומה גלי רחמנא כל נדיב לב. ומשמע דמפשטא דקרא קדריש הכא בשפתים ולא בלב ולא מיתורא דלבטא וכן פירשו התוס' שם:

אותו השני מה את עביד ליה סבור שהוא חייב ונמצא שאינו חייב באומר אלו. כדפרישית דאליבא דרבי יוסי קאי הבעיא דאי לרבי ביבי הא קאמר באינו מכניס פרוטרוט אלא אומר אילו סתם על המונח לפניו הכל מודים שמותרן חולין ולדידיה לא שייכא הבעיא דבין שאת מדמי לה לסבור שהוא חייב ונמצא שאינו חייב או לאומר אלו השני לא קדש וליכא למימר נמי דלרבי ביבי ואליבא דבית שמאי בעי דהא ודאי למכניס פרוטרוט אין לדמות דהפריש שנים סתמא קאמר ומשמע שהפרישן כאחת אלא ע"כ לרבו יוסי קאי ואליבא דכ"ע הוא דבעי דאי מדמינן לאלו השני נדבה ופשיט לה נמי לשיטת רבי יוסי דכמו בחטאת השני לנדבה הכא נמי כאומר אלו והשני לנדבה. והשתא אליבא דרבי ביבי דקאי המסקנא כוותיה כדפסק הרמב"ם ז"ל בפ"ג מהל' שקלים הלכה י"ג דאין חילוק בין מכניס פרוטרוט או שלקח מעות בידו ואמר אלו המותר חולין ומשום דקאמר הכא מתני' מסייע לרבי ביבי כדפירש הכ"מ שם. גם בהפריש שתים נמי דינא הכי והשני חולין דלא מדמי הכא שקלים לחטאת אלא לומר כשם שבחטאת הפריש שתים כאומר אלו הוא כן נמי בשקלים וא"כ לבית הלל דסברי לעולם מותר חולין באומר אלו וה"נ בהפריש שתים. וכך הם דברי הרמב"ם שם הלכה י"ב שכתב המפריש שקליו וסבור שהוא חייב ונמצא שאינו חייב לא קדש המפריש שנים ונמצא שאינו חייב אלא אחד אם בזה אחר זה האחרון לא קדש ואם בבת אחת האחד שקלים והשני מותר שקלים ע"כ וכלומר השני מותר שקלים וחולין הוא כדכתב שם בהדיא לקמן אלא דמה שמחלק בין בת אחת ובין זא"ז דבזה אחר זה האחרון לא קדש דמשמע שאינו יכול לשנות האחרון לשקלו והראשון לחולין וחילוק זה לא מצינו כאן וזהו מה שהשיג עליו הראב"ד ו"ל שם וכתב בירושלמי אינו כן אלא האחד חולין לפי שהוא או כמי שהוא סבור שהוא חייב ואינו חייב או כמי שאמר הרי אלו לשקלי דלב"ה מותרן חולין ע"כ ר"ל דהרי לב"ה לא מחלקינן בין לקח מעות בידו ואומר אלו ובין לקח אחת אחת נוטל מהן לשקלו והשאר חולין ואפילו הראשון שהיה בידו כשאמר אלו לשקלי וכדמשמע ג"כ מדברי הרמב"ם בעצמו בדין זה ע"ש וא"כ מאי שנא בהפריש שנים ונמצא שאינו חייב אלא אחד נמי הא' חולין לפי מה שהוא ואם רצה נותן השני לשקלו והראשון יהיה חולין זהו כוונת הראב"ד ז"ל בלי פקפוק. ומ"ש הכ"מ על דברי הרמב"ם בזה לא ירדתי לסוף דעתו ולפי גירסתו שם בהסוגיא דהכא דהרי הרמב"ם בהדיא קאמר והשני מותר שקלים וידוע דמותר שקלים חולין הוא ואין ספק שט"ס בדבריו שם. ובענין השגה זו אפשר ליישב לדעת הרמב"ם דלמד מהכא דמדמי שקלים לחטאת בדין זה לענין דהפריש שתים כאומר אלו דמייא והיינו כל חד וחד לפי דיניה בחטאת השני לנדבה ובשקלים השני

חולין כדפרישית לעיל לשיטת רבי ביבי וכי היכי דבחטאת מצינו האי חילוק בדין וה דאם הפריש שתים. כאחת מכפר באיזו מהן שירצה והשני' רועה כדאמר רבי אושעיא בתמורה דף כ"ד בהפריש שתי חטאות לאחריות וכן ביומא דף ס"ה ומשמע התם נמי דאם הפרישן בזא"ז מצוה בראשון כדאמר התם לרב ע"ש וה"ה נמי בשקלים בנידון זה. ובמאי דכתבתי לעיל ניחא לי נמי בהא דפסק הרמב"ם בפ"ה מפסולי המוקדשין הלכה ו' המפריש חטאתו כו' הפריש שתים או דמי שתים וכסבור שהוא חייב שתים ונמצא שאינו חייב אלא אחת יביא אחת והשאר יפלו לנדבה ע"כ והלח"מ תמה על זה מאי שנא דבחטאת פסק השני לנדבה ובשקלים פסק השני חולין והא מהכא משמע דראוין להיות שוין בדינים אלו כו' ע"כ ולפי מה שכתבתי לק"מ דלא משמע הכא אלא לשיטת רבי יוסי אבל לרבי ביבי ודאי לא דמיי להדדי אלא בהא דהפריש שתים כאומר אלו דמי וכל חד לפי דינו כמבואר הכל אליבא דבית הלל ולפי המסקנא זהו מה שנראה לע"ד אתר העיון:

קובען אפילו בפה. בבבלי מנחות דף ק"ג מסיק דדוקא בשעת הנדר קביעותא מילתא היא אבל בשעת הפרשה לא. וה"נ כל זמן שלא הפריש קביעותא בשעת הנדר הויא כדפרישית:

חזקיה אמר לשוגג בלא תעשה ולממיר בל"ת. כה"ג פליגי בתמורה דף י"ז אמר חזקיה כסבור שהוא מותר להמיר גבי תמורה לקי גבי קדשים לא לקי כו' והרמב"ם בפ"א מהל' תמורה נראה מדבריו שהוא גורס כגי' התוס' שם גבי תמורה קדיש גבי קדשים לא קדיש אלא דמחלק שם בין נתכוין לומר תמורת עולה ואמר תמורת שלמים דלוקה ובין דומה שמותר להמיר והמיר שאינו לוקה וכתב הכ"מ הטעם שכיון שהמיר שלא מדעתו הוי כאנוס ואינו לוקה. ויש לתמוה דהא קי"ל אומר מותר שוגג הוא כדפסקי הרמב"ם בפ"ז מהלכות שגגות. ומסוגיא דהכא משמע דס"ל להאי ש"ס המקדיש בעל מום עובר אינו לוקה על הקדישו כדמתמה לקמן ומחובר הוא למכו' אבל הרמב"ם ברישׁ איסורי מזבח פסק דלוקה גם על הקדישו כמו בבעל מום קבוע וכתב הכ"מ דכן איתא בספרא:

מודה רבי יהושע בערב. כלומר מודה לרשב"ג דקאמר התם בהדיא אף הערב לאשה בכתובתה והיה בעלה מגרשה צריך שידיר הנאה ומהאי טעמא פסק הרמב"ם בפ"ז מהלכות ערכין הלכה כר"א בהא דהקדש ולא כרבי יהושע משום דרשב"ג קאי כוותיה דקאמר אף הערב וכדפירש שם הכ"מ והא דבעי הכא במתנה נראה דעיקר הבעיא אם יכול לחזור ולטרוף ממנה כשיחזירנה אח"כ והיינו דפשיט לה מהאי עובדא דב"ח. אבל בערכין דף כ"ג משמע דא"צ לדור הנאה אלא בהקדש ובערב דאע"ג דקאמר התם טעמא

דבלוקח לא משום דאיהו הוא דאפסיד אדנפשיה דהא מידע ידע דיש לה כתובה והאי טעמא לא שייכא במתנה מ"מ מדקאמר התם דתנן תנן ודלא תנן לא תנן ש"מ דדוקא להני קאמר:

הלכה ב

אלא כן אנן קיימין בשגילגל ביין. כ"כ הרמב"ם ז"ל פ"ד דנזירות הלכה י"ג והיה נוהג היתר בנדרו ושתה יין ומטעמא דקאמר הכא ופסק שם דמד"ס שינהוג איסור כימים שנהג בהן היתר כדאמר בבבלי פ"ב דנדרים והגי' שם הפוכה בדברי רבי יוסי בד"א בנזירות מועטת אבל בנזירות מרובה דיו שלשים יום ומתפרשת כפשטה:

חברייא אמרין קדש רבי יודן אמר לא קדש. ופלוגתא דרב נחמן ורב חסדא היא בבבלי דף ל"ב ר"נ אמר טעותו ולא כוונתו רב חסדא אמר טעותו וכ"ש כוונתו ומקשי על דברי ר"נ כדמקשי הכא לרבי יודן והתם לא משני מידי ומשמע דהמסקנא קאי כרב חסדא וכרבה בר רב הונא דאמר כוותיה וכן פסק הרמב"ם בריש פ"ח מבכורות דבין בטעות בין בכוונה שלשתן מקודשין דמאי דמשני הכא לא הוי אלא דיחויא בעלמא דלא תסייע לחברייא מהכא:

הלכה ג

החזירוה הגנבים בלילה כו'. נראה דס"ל להאי ש"ס דעכ"פ צריך היתר חכם כדפרישית במתני' וכ"כ התוס' והיינו דבעי אם החזירוה קודם שנשאל לחכם מאי אם למפרע חזרה כו' כדפרישית דאי לאו הכי הא לא חלה עליו כלל בשעה שנדר דנדר בטעות הוא. והרמב"ם בריש פ"ב כתב ואם אחר שנגנבה נזר אינו נזיר שזה נזר בטעות ומשמע דלנדרי שגגות מדמי לה כדכתב שם בתחלת דבריו וא"צ שאלה לחכם והכ"מ לא כתב שם כלום. ואפשר לפרש הבעיא דהכא דהיא גופה מספקא ליה אם למפרע חזרה עליו נזירות שהרי החזירוה או מכאן ולבא כלומר אם קיבל עליו עכשיו מחדש אבל מה שנזר בתחלה נזירות בטעות הויא. ולפ"ז בכלל ספק נזירות הוא דהספק אם חלה עליו או לא וספק נזירות להקל:

לעולם אין מזמנין עליו עד שיאכל כזית דגן. משמע לרבי יוחנן אפילו אצטרופי לא מצטרף אבל בבבלי פ' שלשה שאכלו דף מ"ח קאמר רבי יוחנן אינו מוציא את אחרים עד שיאכל כזית דגן. ופליגא אדהכא כדכתבו התוס' שם ד"ה תשעה. ועוד דהכא קאמר לרשב"ג אם אכל ירק יכול להוציא אחרים כדמשמע מהא דקאמר לרבי ירמיה הן דפשיטא ליה כרשב"ג והתם מפרש לדרשב"ג כרבי יוחנן דאצטרופי הוא דמצטרף אבל להוציא את אחרים עד שיאכל כזית דגן:

הדרן עלך בית שמאי

פרק ו

הלכה א

שלשה מינין אסורין בנזיר. תני רב זכיי כו'. ובבבלי פ' ד' מיתות דף ס"ב גריס לה לדרב זכיי דקאמר אינו חייב אלא אחת ורבי יוחנן פליג עליה התם וס"ל דחייב על כל א' ואחת ופריך התם הש"ס למאי דבעי למילף חילוק מלאכות בע"ז מקרא דאחת מהנה כדדריש האי מ"ד התם לענין שבת וכדפרישית בפנים אחת שהיא הנה זדון ע"ז ושגג' עבודות והנה שהיא אחת שגגת ע"ז וזדון עבודות. האי שגגת ע"ז היכי דמי אי כסבור בית הכנסת והשתחוה לו הרי לבו לשמי' ואי דחזא אנדרט' וסגיד ליה אי דקבליה עליה לאלוה מזיד הוא ולאו בר קרב ואי דלא קביל עליה לאלוה לאי כלום הוא. והיינו נמי דפרישית דמקשי ליה רבי יוחנן הכא לרב זכיי דס"ל למילף לחילוק חטאו' דע"ז מהאי דרשא דאחת מהנה דהא שגגת ע"ז לא משכחת לה. והתם מפרק לה להאי קושיא דמשכחת לה באומר מותר דכסבו' אין ט"ז בתור'. והאי ש"ס לא ניחא ליה לשנויי הכי אי משום דלא ס"ל אומר מותר שוגג הוא אי משום דלא הוי שגגת ע"ז וזדון עבודות אלא שגגת זה וזה וס"ל האי ש"ס דחייב על כל א' וא' כדאמר רבי זעירה פ' כלל גדול. ועיין בפרק ה' דגיטין הלכה ה' מ"ש שם מענין דאומר מותר. ותו גריס לה בהאי תלמודא דשבת שם הלכה א' בתרה הא דרבי יוחנן דלעיל. ויהי כן בע"ז בעבודתה בעבודת גבוה בהשתחויה בעבודתה לחייב על כל אחת ואחת בעבודת הגבוה לחייב על כלהון אחת בהשתחויה לחייב על מקצתה. כלומר דהש"ס פריך אלמה לא מצינן לאוקמי האי קרא בע"ז ונדרוש כן לענין ע"ז דקר' מיירי באלו שלשה ענינים ועשה א' דלמד שחיי' על כל א' וא' בעבודתה מיירי שעבד בעבודות שדרכה בכך כגון גיפוף ונישוק וכיוצא בהן שאינן עבודות גבוה שאם דרכה בכך חייב מיתה ובשוגג חייב על כל אחת ואחת. ודרשא דעשה הנה אתי לעבודת הגבוה זיבח קיטר וניסך שכל אלו עבודת פנים הן ואינו חייב אלא אחת על כלן דלא סבירא ליה האי ש"ס דיצתה השתחויה לחלק כדמסיק לקמן לכלהו אמוראי דהכא. (ועיין בדיבור דלקמן) ודרשא דועשה מהנה ללמד על השתחויה שכתובה בהדיא בע"ז שחייב אפילו על מקצתה וכלומר אע"פ שלא עבד כדרך המשתחוה אלא דומה לזה וכעין דדריש ממ"ס דמהנה לתולדות לענין שבת. ומשני התם רבי בון משום דכתיב בהאי פרשתא אם הכהן המשיח יחטא לאשמת העם והביא פר מצות שהמשיח מביא עליה פר יצאת ע"ז שאינו מביא עליה פר אלא שעירה בלבד. והלכך לא מיתוקמא קרא בע"ז דלא מיירי

אלא בשאר מצות שהמשיח מביא עליהן פר וכדמסיק לה בבלי סנהדרין שם דמה"ט לא מצית לאוקמי קרא בע"ז וחילוק מלאכות בע"ז נפקא לן מדיצתה השתתויה לחלק. זהו פירוש הסיגיא דהכא ודשבת על נכון ועל קו האמת. והארכתי בה קצת מפני שראיתי בה פירושים זרים ורחוקים מן הדעת מהולכי דרך עקלקלות כסו חרולי' פניהם והבל יפצה פיהם ומבלתי ראוים להעלות על הכתב זכרון בספר:

השתחויה ללמד על עצמה שאינה מעשה. בבבלי סנהדרין דף ס' קאמר לפי שיצתה זביחה לידון בעבודת פנים מנין לרבות השתחויה כו ת"ל כי לא תשתחוה לאל אחר מפני שהשתחויה לאו עבודת פנים היא כדפירש רש"י ז"ל שם אלא עבודה דרך כבוד מיקריא והא דלא קאמר התם הך טעמא לפי שאינה מעשה משום דלשיטתיה אזיל דמסיק שם הש"ס לקמן דף ס"ה דהשתחויה הויא מעשה כדאמ' רבי יוחנן דאפי' לרבנן דפליגי אדר"ע במגדף וסבירא להו דעקימת שפתיו לא הוי מעשה מודו הכא דכפיפת קומתו הוי מעשה וסוגיא דהכא אזלא אליבא דר"ל דקאמר התם מאן תנא השתחויה דחיי' עליה קרבן ר"ע היא דאמר לא בעינן מעשה ולרבנן לא הוי מעשה והלכך קאמר הכא דמה"ט יצאה ללמד על עצמה וכמה שהוכחתי לקמן. (וראיתי למי שכתב תמה על פירש"י ז"ל דלמה לא תחשב השתחויה לעבודת פנים ומפורש בקרא בהרבה מקומות שמצוה להשתחות בבוא בית ה' ואם שאינה עבודה ממש עכ"פ עובדין בה השם ומשום זה פי' לפי הנראה לו דאף בבבלי הכוונה כמפורש כאן דס"ד דהשתחויה אינה בכלל זביחה לפי שאין בה מעשה. ואני לא תמה דנעלם ממנו הסוגיא הנזכרת לפי המסקנא כרבי יוחנן אלא שנעלם ממני הידיעה בתחלה במקומו דקאמר לפי שיצתה זביחה לידון בעבודת פנים כו' ומאין למד זה דהשתחויה עבודת השם היא אם מהשתחויה דכתיב גבי בכורים דלדרך כבוד באמרה ובשעת יציאתו כדתנן פ"ג דבכורים ולא מנה אותה הרמב"ם במצות עשה אלא להפריש ולקרות ואנחנו אין קוראין כאן עבודת השם אלא המיוחדים לקרבן וכך הם דברי הרמב"ם בכ"ג מהלכות ע"ז הלכה ג' זביתה בכלל עבודה היתה למה יצתה לומר לך מה זביחה מיוחדת שעובדין בה לשם וחייב כו' אף כל עבודה שהיא מיוחדת לשם אם עבד בה לאל אחר כו' לכך נאמר לא תשתחוה לאל אחר לחייב על ההשתחויה כו' ע"כ הרי לך בפירוש דמזביחה למדנו על כל עבודת השם שחייב עליהן אפילו שלא כדרכה והשתחויה דלאו עבודת השם היא משום דרבינן מקרא כדברי האי ברייתא דהתם וכפי פי' רש"י ז"ל). ומסקנא דהכא דלא אמרי' יצתה השתחויה לחלק אבל בבבלי מסיק דיצתה לחלק כדאמר אביי התם דף ס"ג ג' השתחויות בע"ז למה דכתיב לא תשתחוה להם ולא תעבדם לא תשתחוה לאלהיהם ולא תעבדם כי לא

תשתחוה לאל אחר אחת לכדרכה ואחת שלא לדרכה ואחת לחלק. וקשה לפי סוגית הש"ס דהכא דאמאי לא נלמוד מהאי קרא הג' דיצתה לחלק והנראה דה"ט דהאי ש"ס ס"ל כר"ל כמ"ש לעיל דלרבנן לא הוי מעשה וא"כ לא משכחת כלל חיוב קרבן בה ולא שייכא למימר יצתה לחלק ולא קאמר הכא יצתה ללמד על עצמה אלא לענין חיוב מיתה ולרבות לשלא כדרכה ומילתיה דאביי אזלא לפי המסקנא דהתם כרבי יוחנן וכדאמרן:

מכיון דתימר לצורך יצאת כו'. כדפרישית דהוי ליה למכתב לא תעשה מלאכה בכל מושבותיכם וכן תירצו התוס' ביבמות דף ו' ד"ה טעמ' וע"ש:

והא תני משום רבי אליעזר כו'. בבבלי דף ל"ד מפרש לה דר"א דריש לקרא ברבוי ומיעוטי ורבנן דרשי בכללי ופרטי ומה הפרט מפורש חרצנים וזגים כו' שהן פרי ופסולת פרי לאפוקי עלים ולולבים כו' דלאו פירי ולא פסול' פירי הן וא"כ לצורך יצאו כדאמר הכא מעיקרא. ועוד דבלאו הכי לק"מ לכי שיטת הבבלי דליכא למימר דחרצנים וזגים לחלק יצאו דשני כתובים הן ואין מלמדין ופלוגתא היא בהאי תלמודא בפרק כלל גדול אם ב' דברים שיצאו מן הכלל חולקין או לא וסוגיא דהכא אזלא אליבא דתני רבי ישמעאל התם דס"ל דבשני דברים נמי אמרינן דיצאו לחלק ומטעמא דס"ל ב' כתובי' הבאין כאחד מלמדין וכרבי יהודה בבבלי סוף פרק ד' מיתות ושיטת הבבלי הוא למאי דקי"ל כרבנן ב' כתובים הבאין כאחד אין מלמדין כדפרש"י ז"ל בסנהדרין שם דף ס"ז דכל מקום דקאמר אלא למ"ד מלמדין מאי איכא למימ' ר' יהודה היא כדאמר התם:

נבילה וכל נבלה לרבות הטרפה. ובשר בשדה טרפה לא תאכלו דריש לה לרבי יוחנן לבשר מן החי כדאמר בבבלי פרק גיד הנשה דף ק"ב אבל קשה דמאי דוחקיה למימר לקמן טעמיה דרבי יותנן באוכל אבר מן החי מן הטרפה דחייב שתים משום דנפקא ליה טרפה מלא תאכלו כל נבלה תיפוק ליה דבלאו הכי מתרי קראי נפקי ובשר בשדה טרפה לא תאכלו ואבר מן החי מלא תאכל הנפש עם הבשר וצ"ל לסוגיא דהאי ש"ס דס"ל לרבי יוחנן דאפקי' קרא דבשר בשדה טרפה ממשמעותיה לגמרי ולא נפקא לן טרפה מהכא אלא לבשר מן החי לחודיה והכי משמע שלא יטרוף ויתלוש הבשר כדרך שהוא תולש מן השדה ולר"ל על אבר מן החי קאתי כדראב"י. ולא משמע הכי מסוגית הבבלי דפרק גיד הנשה והתם מפרש לפלוגתייהו בענין אחר. ובמסקנא קאמר רבא התם דלא פליגי אלא בתלש האבר ונטרפה בכך דאי לאו הכי אין איסור חל על איסור:

ליתכתיב אלא כל חלב וכל דם. מסוגיא דהכא משמע דבכל מקום דחזר וכללו המקרא כעין לאו שבכללות הוא לענין שאינו חייב אלא אחת ולא משמע הכי משיטת הבבלי אלא כל היכא דמפרשי בקרא לקי כדכתבו התוס' שם וכמו בחרצן וזג דלקי על כל אחד

ואחד ולא כדקאמר הכא אי הוה כתיב מחרצנים וזג יאות כו' דמשמע דטעמא דכתב קרא עד לחלקן. אלא דאם אכל כלן לוקה על כל אחד ואחד חוץ מעל לאו דמכל אשר יעשה מגפן היין לא לקי דזהו מיקרי לאו שבכללות לפי שיטת הרמב"ם לכי שכולל ענינים הרבה כמבואר בדבריו פרק י"ח מהל' סנהדרין הלכה ג':

הוו ידעין דאיתפלגון ר"י ורבי שמעון בן לקיש אבר מן החי שחלקו ואכלו כו'. פלוגתא דר"י ור"ל בבבלי שם דף ק"ג וכפי פרש"י ז"ל. אבל הרמב"ם מפרש לפלוגתייהו בשחלק הבשר מן הגידים והעצמות משום דאבר מן החי צריך כזית בשר דאכילה כתיב ביה ואם אכל כזית בשר אע"פ שחלקו ואכלו מעט מעט אפילו לר"י חייב כדפס' בפ"ה מהלכות מ"א הלכה ד'. וכדעת רבי דהכא דאפילו חלקו בחוץ חייב שדרך אכילה היא:

אם טרפה חיה כו'. כן פירשו התוס' להההיא ברייתא דת"כ בזבחים דף ס"ט ד"ה אי טרפה חיה ע"ש:

לא כל הנבלה התורה השוות. הכי מסיק לה נמי במעילה דף י"ז לענין לעשות אכילה כטומאה לא הוקשו בהמות לשרצים ובשרצים גופייהו דוקא במובדלין דיבר הכתוב והן שמנה שרצים שמובדלין מאחרים וחמורים לענין טומאה משאר שרצים ובהני אכילתן בכעדשה כמו טומאתן אבל שאר שרצים אין לוקין עליהן אלא בכזית:

אבל מן הריסוסין כזית ונמלה חייב שתים. לאו דוקא שתים קאמר דהא קי"ל אכל נמלה לוקה חמש כדאמר באלו הן הלוקין דף י"ו אלא תרי חיובי קאמר ולא נחית הכא למנין הלאוין:

אכל מן הצירופין כזית וענבה חייב שתים. כשיטת ר"ש אתייא דס"ל באלו הן הלוקין שם דחטה אחת תשובה בריה וכן ענבה דלא בעי ברייתי נשמה וכדר' אלעזר בן עזריה לקמן הלכה ב' וע"ש:

כל האיסורין מצטרפין ללקות עליהן. במס' ערלה בהאי תלמודא אמר רבי אבהו בשם רבי יוחנן דברי רבי מאיר כל האיסורין מצטרפין ללקות עליהן בכזית משום לא תאכל כל תועבה והכי איתא בבבלי ע"ז דף ס"ו רבי יהודה משום ר"מ אומר כל האסורין שבתורה מצטרפין כו'. והרמב"ם ו"ל בפ"ד מהל' מ"א הלכה י"ו כתב כל האיסורין שבתורה אין מצטרפין וה עם זה חוץ מאיסורי נזיר וכתב המ"מ שם מ"ש רבינו שהאסורין בשני לאוין אין מצטרפין מתבאר במס' מעילה בפ' קדשי מזבח ובביאור אמרו בספרא פרשה אחרי מות שאין החלב והדם מצטרפין ע"כ ואני בעניי חפשתי בכל הספרים ולא מצאתי מבואר לזה גם בפרק קדשי מזבח לא מתבאר זה בשאר איסורין כ"א בנבלת בהמה טהורה ובהמה טמאה קאמר התם בדף י"ו דאין מצטרפין לאכילה ומטעמא דאין איסור

חל על איסור וזהו דין האחר שכתב שם הרמב"ם בסמוך. ומדלקמן שם בדף י"ו מתבאר דאיסורין מצטרפין לאכילה כדקאמר התם הפיגול והנותר מצטרפין לענין אכילה דתניא ר"א אומר לא יאכל כי קדש הוא כל שבקדש פסול בא הכתוב ליתן לא תעשה על אכילתו וכן פסק הרמב"ם בפי"ח מפסולי המוקדשין הלכה י"א דמצטרפין ועדיין לא נתבאר לנו הטעם לחלק בין פיגול ונותר לבין שאר איסורין דאין לומר דלא תאכל כל תועבה מיקרי לאו שבכללות דהא כל חד וחד מפורש בקרא בלאו בפני עצמו ולא מיקרי כה"ג לאו שבכללות כדכתבו התוס' בע"ז שם ועל כרחך דהרמב"ם ז"ל נמי מודה בזה מדפסק בפיגול ונותר דמצטרפין דמה"ט נמי לא מיקרי לאו שבכללות כדכתבו התוס' בפ' כל שעה דף כ"ד והעולה על רוחי בתחלה לומר דהיינו טעמי' דהרמב"ם דלמאי דקי"ל אין היתר מצטרף לאיסור בכל האסורין א"כ נמי אין איסור מצטרף לאיסור וכדכתבו התוס' בזבחים דף ע"ח ד"ה הפיגול והנותר ע"ש דהקשו על פרש"י וכתבו דאפי' היתר לא מצטרף לאיסור כ"ש איסור לא מצטרף לאיסור. אבל קשיא לי טובא על דבריהם דהא מסוגיא הבבלי בפרקין דף ל"ו משמע איפכא דמקשה לר"ע למה לי קרא מכל אשר יעשה מגפן היין ללמד על איסורי נזיר שמצטרפין השתא לר"ע אית ליה היתר מצטרף לאיסור איסור לאיסור מיבעיא. ועוד דאכתי לא הונח לנו מאי טעמא בפיגול ונותר פסק דמצטרפין לענין אכילה ובשאר איסורין פסק דאין מצטרפין. והנראה לע"ד דזהו עיקרן וטעמן של הדברים דהא דפסק בפיגול ונותר דמצטרפין הוא מטעמא דרבי אלעזר פליג התם בזבחים בדף ע"ט אהא דר"ל דקאמר איסורין מבטלין זה את זה ורבי אלעזר אמר כשם שאין מצות מבטלות זו את זו כך אין איסורין מבטלין זה את זה וכדכתב בפסולי המוקדשין שם הלכה כ' וס"ל כשם שאם יש בכל א' כשיעור כדמיירי התם אין מבטלין זא"ז כך מצטרפין זע"ז לכשיעור דזיל בתר טעמא אבל בשאר איסורין ס"ל דאין מצטרפין דאין למידין שאר איסורין מפיגול ונותר וטעמו כהאי דאמרינן במנחות ד' כ"ב גבי פלוגתא דרבי יהודה ורבנן דר"י ס"ל מין במינו לא בטיל ויליף לה מדכתיב ולקח מדם הפר ומדם השעיר והדבר ידוע שדם הפר מרובה מדם השעיר וקרי ליה אפילו לאחר שנתערבו זה בזה דם השעיר ורבנן אמרי מכאן לעולין שאין מבטלין זא"ז ולא ילפינן מינה בעלמא והכי נמי לא ילפינן שאר איסורין מאיסורי עולין דמצטרכין זע"ז. ולפי זה הא דכתב שם הרמב"ם כל האיסורין שבתורה אין מצטרפין כו' לפיכך הלוקח מעט חלב ומעט דם כו' וצירף מן הכל כזית ואכלו אינו לוקה ודינו כדין אוכל חצי שיעור עכ"ל הוא הדין דאין מצטרפין כלל אפי' לאסור את הקדירה בנותן טעם והא דכתב אינו לוקה משום דבדין מלקות איירי התם וכדמוכח מדבריו בפט"ז ממ"א הלכה י"ד דפסק שם

גבי תבלין שנים וג' שמות ממין אחד או ג' מינין משם אחד מצטרפין לתבל ולאסור כו' ומשמע דוקא הני משום שהן שם אחד או מין אחד מצטרפין לאסור הקדירה כדאיתא פ"ב דערלה וכדפירש שם הר"ש דלענין לאסור הקדרה מיירי ולא לענין מלקות ע"ש ולא קי"ל כהך דר"מ כע"ז כדכתב הכ"מ שם משום דרבא לא ס"ל כוותיה התם (ועיין שם סוף הפ' דכן כתב שם והוא הנכון) אבל דם וחלב ושאר איסורין שהן לא משם אחד ולא ממין אחד אין מצטרפין לאסור בנ"ט. ולפי מה שאמרנו אפשר דלא פליג הרמב"ם אהא דכתב הטור י"ד בסוף סי' צ"ח קדירה שיש בה נ"ט זיתים של היתר ונפלו בה ב' זיתים א' של דם וא' של חלב כל אחד מצטרף עם הנ"ט של היתר לבטל חבירו. וטעמא משום שהן ב' שמות מב' מינין אין מצטרפין זע"ז וכן מבטלין הן זא"ז כדאמרן. אבל למה שכתב שם הב"י דדין זה נלמד מההיא דזבחים הפיגול והנותר והטמא שבללן זע"ז מבטלין זא"ז וממתני' פ"ב דערלה הערלה מעלה את הכלאים כו' וכן הוא בתשובת הרא"ש ששם מקור הדין זה. והשתא למאי דמוכח מדברי הרמב"ם דפ"ח דפסולין המוקדשין דלא פסק כההיא דזבחים אין ראיה מהתם ויש לומר דהרמב"ם לא ס"ל בהא כדעת הרא"ש אלא כדעת הראב"ד הביאו הב"י שם דאין למדין שאר איסורין ממתני' דהערלה מעלה את הכלאים כו' ע"ש. ויש לדון נמי איפכא דאף דלא פסקי הרמב"ם בההיא דפיגול ונותר אלא כר"א דאין מבטלין זא"ז לא ילפינן שאר איסורין מפיגול ונותר כמ"ש לעיל ובשאר איסורין אין מצטרפין וכן מבטלין זא"ז ואין להאריך יותר בזה:

נבלה שבטלה בשחוטה בטל מגעה דבר תורה. דוקא מגעה אבל במשא מיטמא וכדאמר רבי יוסי ב"ח בבכורות דף כ"ג לגבי ההיא דתני ר"ח נבילה ושחוטה בטילות זו בזו ומה דקאמר במנחות דף כ"ג גבי פלוגתא דרב חסדא ורבי חנינא בהא ומוקי פלוגתייהו אליבא דרבי יהודה דס"ל מין במינו לא בטיל היינו למאי דקאמר התם רב חסדא שחוטה אינה בטילה בנבילה כו' ופליגי אי בתר מבטל אזלינן או בתר בטל אזלינן וזהו אפי' למאן דס"ל כרבי יהודה דמין במינו לא בטיל מודה בהא כדכתב הכ"מ סוף פ"א מהל' אבות הטומאו' וע"ש אבל פשטא דמילתא מיתפרשא אליבא דרבנן כדפרישית בפנים:

כל נותני טעמי' אין לוקין עליהן חוץ מנותני טעמים של נזיר. בבבלי פרקין דף ל"ז בסוגיא דמשרת וכן בפסחים פרק אלו עובדין מתבאר דפלוגתא דר"ע ורבנן היא אם היתר מצטרף לאיסור באיסורי נזיר דרבי יוחנן קאמר התם אליבא דר"ע דמשרת להיתר מצטרף לאיסור הוא דאתא ולא ילפינן שאר איסורין מאיסורי נזיר משום דהוי נזיר וחטאת ב' כתובים ואין מלמדין וטעם כעיקר נפקא ליה לר"ע במה מצינו מגיעולי עכו"ם גבי כלי מדין דס"ל דלא אסרה תורה אלא קדיר' בת יומה ולאו חידוש מיקרי דלאו נותן טעם לפגם

הוא ורבנן סברי מגיעולי נכרים לא ילפינן דהתם חידוש הוא דאפילו קדרה בת יומה אי אפשר דלא פגמה פורתא והלכך ס"ל דמשרת בנזיר ליתן טעם כעיקר הוא דאתא וילפינן נמי שאר איסורין מיניה מק"ו מה נזיר שאין איסורו איסור עולם כו' כדקאמר הכא לקמן אבל היתר מצטרף לאיסור לית להו אפילו באיסורי נזיר אא"כ איכא כזית בכדי אכילת פרס דבהא בכל איסורין דאורייתא הוא. ושמעינן מהאי סוגיא דטעם כעיקר מדאורייתא הוא ואע"פ שאין כאן ממשו של איסור אלא שאין לוקין עליו בשאר איסורין דהא לרבנן מק"ו מנזיר ילפינן ואין עונשין ואין מזהירין מן הדין וזהו כשיטת ר"ת ור"י בפרק גיד הנשה דף צ"ח ובשלהי ע"ז דס"ל טעם כעיקר דאורייתא והתם כתבו דטעמא דאין לוקין משום דלא הוי אלא בעשה דיליף מגיעולי נכרים וכתיב תעבירו באש ודחה ר"ת לזה משום דאיכא למימר אהדרי' קרא ללאו דנבלה כמו בגיזת פסולי המוקדשין כו' ע"ש וכל זה הוא לשיטת ר"ע וכרבי יוחנן דקאמר לה התם כל שהוא טעמו ולא ממשו אין לוקין עליו ואיהו ס"ל הכא כר"ע דקאמר משרת להיתר מצטרף לאיסור וטעם כעיקר יליף מגיעולי נכרים ובמה שכתבנו אפילו לרבנן דילפי לטעם כעיקר מנזיר אתיא שפיר דאסור מדאורייתא ואין לוקין עליו. ומצאתי להרשב"א ז"ל שכתב בחידושיו פ' ג"ה שם וז"ל ויש מתרצים דהיינו טעמא דלא לקי לר"ע דיליף מגיעולי נכרים או מבשר בחלב לאביי משום דלא הוי אלא במה מצינו ולכך אין לוקין וכן לרבנן דגמרי מק"ו דנזיר משום דאין מזהירין מן הדין עכ"ל ומיהו איכא נפקא מינה בזה דלטעמא דהתוס' וכן להיש מתרצים אליבא דר"ע אפי' באיסורי נזיר אינו לוקה על טעמו ולא ממשו ולהטעם שכתבנו אליבא דרבנן הא ליתא אלא בשאר איסורין. אבל לשיטת רש"י ז"ל טעם כעיקר אינו אלא מדרבנן והני קראי אסמכתא בעלמא נינהו כדפירש בג"ה שם וכן דעת הרמב"ם ז"ל שכתב בריש פט"ו מהלכות מ"א נמצא בהן טעמו ולא נמצא בהן ממשו הרי אלו אסורין מד"ס. ודע שהרשב"א כתב שם בשם הרמב"ן ז"ל וז"ל ופי' היתר מצטרף לאיסור שהוזכר בתלמוד הוא שכל מה שהוא בנותן טעם אפילו לא אכל כזית מן האיסור אלא מן ההיתר והאיסור לוקה ומאן דאית ליה היתר מצטרף לאיסור אפשר דלית ליה טעם כעיקר שאין תלויות זו בזו כלום דכיון שאין שם ממשו של איסור גריע ליה מהיתר מצטרף לאיסור שיש שם מיהת ממשו של איסורי אע"פ שלא אכל מן האיסור לבדו שיעור כזית ומאן דאית ליה טעה כעיקר נמי אפשר לית ליה היתר מצטרף לאיסור דאפשר דאיהו בעי שיהא טעם גמור במה שהוא אוכל כאלו נתערב ונמחה בו כזית מן האיסור וזה חמור לו מהיתר מצטרף לאיסור עכ"ל וכ"כ נמי בספר המלחמות פ' אלו עוברין ע"ש ונראה שכל זה הוא לשיטת רש"י ז"ל וכמו שהסכים הרמב"ן ז"ל לדעתו שם אבל לשיטת ר"ת והסוברים

עמו דדרשה גמורה היא לטעם כעיקר מדאורייתא אנן חזינן דר"ע אית ליה היתר מצטרף לאיסור ואית ליה טעם כעיקר אבל רבנן דלית להו היתר מצטרף לאיסור וטעם כעיקר אית להו ש"מ דחמירא להו טעם כעיקר והלכך ס"ל דהאי קרא מיבעי ליה לטעם כעיקר ולא להיתר מצטרף לאיסור. והכי מיתפרשא סוגיא דהאי תלמודא דרבי זעירא דמפרש לה להא דר"י דמשרת לטעם כעיקר הוא דאתא ושאר איסורין לא ילפינן מיניה לענין דיהו לוקין עליו ומטעמא דכתיבנא משום דילפותא מק"ו הוי ומיהת איסורא מדאורייתא איכא אבל היתר מצטרף לאיסור לית ליה אפי' באיסורי נזיר והיינו דקאמר מתני' דכזית יין שנפל לקדירה מסייע ליה לר' זעירא וע"כ בדליכא בנ"ט דאי בדאיכא בנ"ט א"כ אתיא דלא כמאן דהא לר' בא בר ממל טעם כעיקר נמי אית ליה כדמוכח מדלקמן אלא בדליכא והלכך אכל כזית ממנה פטור דאין היתר מצטרף לאיסור והרי היין נתערב בכל הקדרה אבל אם אכל כלה חייב דכזית איסורא מיהת אכל ומין בשאינו מינו לא בטיל ברובא. ור' בא בר ממל מפרש לדר' יוחנן דלהיתר מצטרף לאיסור הוא דקאמר ולא ילפינן שאר איסורין מנזיר בהא אבל טעם כעיקר אפי' בשאר איסורין דס"ל כר"ע דיליף מגיעולי נכרים והגע עצמך דע"כ אית ליה לרבי בא בר ממל נמי טעם כעיקר מדקא מסייע ליה מהך ברייתא דקתני שרה ענבים במים ושרה פתו בהן ויש בהן כדי לצרף כזית חייב והיינו לאחר ששרה הענבים במים ויש בהן בנ"ט הוי כממשו של איסור ומצטרף אח"כ להיתר ורבותא קמ"ל בזה דאפי' בכה"ג היתר מצטרף לאיסור וס"ל נמי דטעם כעיקר בשאר איסורין דאורייתא כדמסיק הכא לקמן והיינו דמקשי לר"ז ולא מקשי לרבי בא בר ממל כדפרישית בדיבור דלקמן. ומצינו לפ"ז דעולה מסקנא דהכא כשיטת ר"ת והסוברים עמו וכמו שהסכימו רוב האחרונים כמ"ש הרשב"א ז"ל שכן דעת הרב בעל הלכות וכן הכריע הוא ז"ל דטעם כעיקר דאורייתא כמה שהביא הב"י שם. וכתבו התו' עוד בג"ה שם והא דקאמר בירושלמי דערלה פ"ב א"ר יוחנן כל נותנים טעמים אין לוקין עליהן חוץ מנותן טעם דנזיר יש לומר דבהיתר מצטרף לאיסור איירי וקרי ליה בירושלמי נותן טעם עכ"ל ר"ל דאדלעיל קאי למאי דכתבו שם לחד פירושא דהא דקאמר רבי יוחנן התם טעמו ולא ממשו אין לוקין עליו במין במינו מיירי הואיל ומדאורייתא בטיל ברובא אבל במין בשאינו מינו דמדאורייתא בנותן טעם אסור ולוקין עליו ועוד פירשו שם דיש לומר דכזית בכדי אכילת פרס קרי ליה טעמו וממשו ולוקין עליו ושאינו בכדי אכילת פרס קרי ליה טעמו ולא ממשו ואסור מדאורייתא אבל אין לוקין עליו. ועל הפי' הא' קאמרי והא דאמר בירושלמי כל נותני טעם אין לוקין עליהן כלומר דהא משמע דאפילו במין בשאינו מינו אין לוקין עליו יש לומר דבהיתר מצטרף לאיסור מיירי. אבל קשה

דהא פלוגתא היא הכא ועוד דהמסקנא הויא כמ"ד על נותן טעם קאי. ומצאתי בתו' זבחים דף ע"ט ד"ה אמור רבנן בטעמא דהביאו נמי כההיא דהתם וסיימו שם ומיהו סוגיא דירושלמי מוכחא דבנתינת טעם איירי. ולפי מה שכתבתי לק"מ דאע"ג דהמסקנא דבנתינת טעם איירי מ"מ אין לוקין עליו אע"פ שאסור מדאורייתא הוי מטעמא דילפינן ק"ו מנזיר ושפיר אתייא כשיטת ר"ת. ונתבאר לנו דלמאן דאית ליה היתר מצטרף לאיסור באיסורי נזיר אפי' באיסור שבא מכח טעמו של איסור לבד מצטרף עם ההיתר ואוסר כדלעיל וזהו מה שרציתי לבאר בהאי ענינא ואם יזכני השם יתברך ברוב רחמיו להדפיס קונטרס האחרון מחידושים שלי ושם הארכתי בזה יותר ובארתי מכמה חדושי דינים שנסתעפו ממנו ושם תראה ותמצאנו:

מיכן אתה דן לכל האיסורין שבתורה. נראה דהא מברייתא אחריתא היא ולא שייכא אדלעיל דבהיתר מצטרף לאיסור משתעי והכא בטעם כעיקר מיירי והכי גרסינן בספרי פרשת נשא וכל משרת ענבים לא ישתה וכי מה הניחו הכתוב שלא אמרו והלא כבר נאמר מיין ושכר יזיר חומץ יין וגו' מה ת"ל וכל משרת ענבים מגיד שאם שרה ענבים במים בנותן טעם מכאן אתה דן לכל איסורין שבתורה ומה היוצא מן הגפן כו' עשה בו טעם כעיקר שאר איסורין שבתורה כו' אינו דין שנעשה בו טעם כעיקר ע"כ וזהו כגי' ש"ס הבבלי. ודרך הש"ס הזה לתפוס היכא דברייתא כמו שתמצא בהרבה מקומות. ומקשי לה לדרבי זעירא בהא דלדידיה לא ילפינן שאר איסורין מנזיר והכא קאמר דילפינן אבל לרבי בא בר ממל לק"מ דאיהו מודה דילפינן שאר איסורין מאיסורי נזיר לענין טעם כעיקר דאית לית נמי להא כמבואר לעיל אלא דההיתר מצטרף לאיסור ס"ל דלא ילפינן שאר איסורין משום דהוי מטא ונזיר ב' כתובים ואין מלמדין:

חזרו לומר לא יאכל ולא ישתה כו'. מכאן משמע כפירוש התוס' בדף לח ד"ה ואינו חייב דלא פליגי משנה ראשונה והאחרונה אלא בשתיה אם מקשינן לאכילה או לא אבל באכילה כ"ע מודו דבכזית והרמב"ם ז"ל בפ"ה הלכה ב' פסק כמשנה ראשונה ולפי פירוש זה דשתיה ברביעית כדין כל שתיה ואכילה בכזית ומשום דמשנה אחרונה כרבי עקיבא אתיא ופליגי רבנן עליה:

הלכה ב

כאן שעשה פסולת פרי כפרי אינו דין כו'. ואע"ג דשפיר נפקא לן מיבשים יתירא כדקאמר לעיל מ"מ איצטריך להאי דתני חזקיה דלא תיקשי אי הוי כתיב ענבים לחים לחוד ה"א דלמעוטי יבשים הוא דאתא כי היכי דלא תטעי לומר דיבשים בכלל ענבים ולאפוקי מדחזקיה והלכך כתב קרא יבישים ואכתי לחייב כל כל א' בפני עצמו מנא לן

לכך מייתי הא דתני חזקיה דהשתא קשה ליכתוב ענבים סתמא ואנא ידענא דהכל בכלל מק"ו דערלה אלא לחייב על כל א' בפני עצמו:

טעמא דרבי אלעזר בן עזריה משום ביריה. מבואר הוא במ"ש לעיל הלכה א' ד"ה אכל מן הצירופין ובד"ה והא תני ע"ש:

הלכה ג

וגילח כולו ולא מקצתו. ובבבלי דף מ"ב דריש לה מיגלחנו עד דאיכא כולו והכא דריש יגלחנו לדרשה אחריתא. וכל הני בקראי דנזיר טמא דריש ואף לפי המסקנא דהכא ודהתם דגם בנזיר טהור שתי שערות מעכבות בו היינו משום דילפינן נזיר טהור מנזיר טמא וכדאמר לקמן ודכוותה בנזיר טהור כו'. ושמא דאפי' לפי דרשה דהכא דדריש מוגלח לא משמע ליה למידרש הכי אלא מוגלח דנזיר טמא דכתיב ביה וגלח ראשו ועד שיגלח כל ראשו אבל בנזיר טהור לא כתיב ביה וגלח ראשו ומנזיר טמא הוא דילפינן לנזיר טהור:

כל המעבירין במשמע מכאן שאינו סותר בו אלא תער בלבד. הכא משמע דה"ק לרבות כל המעבירין לאזהרה וא"כ למה נאמר תער שאינו סותר אלא בתער אבל בבבלי דף מ' פריך על הא דקאמר אינו סותר אלא ברוב ראשו ובתער והתני מנין לרבות את כל המעבירין אלא אימא כעין תער משמע דכל שהוא באזהרה סותר ג"כ דהא לא תני מנין לרבות כל דבר אלא גבי אזהרה כדלעיל שם והלכך משני אימא כעין תער כלומר דאינו עובר בשאר מעבירין אלא כעין תער דלא מרבינן שאר מעבירין מלא יעבור אלא דומיא דתער וסותר ג"כ בכעין תער. והשתא לפי המסקנא ה"פ דברייתא דלעיל התם ומאחר שסופינו לרבות כל דבר מה ת"ל תער לא יעבור על ראשו כלומר דאי ללמד שאינו חייב אלא כעין תער א"כ הכי הוי ליה למיכתב כל ימי נדר נזרו לא יעבור תער על ראשו ומדסמיך תער לנזרו ש"מ דלפעמים תער דוקא ומשני ללמד לתגלחת האחרונה אחר ימי נזרו שהיא בתער דוקא. ובהכי ניחא תמיהת החו' שם בד"ה ומאחר תימא אימא לאשמעינן כעין תער:

ותני כן ר"ש בן יהודה אומר כו'. ודלא כרבי אלעזר דאמר רוב ראשו הוא דמעכב אלא ב' שערות מעכבין וילפינן סתירה מעיכוב ותימא דאמאי לא פשיט ליה כת"ק דתוספתא התם דקאמר אבל אינו סותר אלא ברוב ראשו והכין הוא מסקנת ש"ס הבבלי וי"ל דס"ל להאי תלמודא להא דר"ש לעיקר דמכיון דאידחי הא דר"א לענין עיכוב וילפינן נזיר טהור מנזיר טמא הוא הדין לענין סתירה נמי:

מאן דאמר מפספסין בבריא. בבבלי לא נחית להא משום דמוקי למתני' כר"ש דדבר שאין מתכוין מותר וא"כ אין חילוק דלעולם מפספסין בכל דהא לא הוי פסיק רישיה כבסורק ועד דידעינן ודאי שהוא משיר את השער כדפסק הרמב"ם בפ"ה הלכה י"ד בהא דר' ישמעאל שלא יחוף באדמה מפני שמשיר את השער ודאי. ואע"ג דבהא בעיא דלא איפשיטא היא בבבלי מ"מ למאי דקי"ל כר"ש בדבר שאין מתכוין לא הוי פסיק רישיה אא"כ ידוע הוא בודאי שמשיר. והכ"מ כתב שם דטעמא משום דספק נזירות להקל. והא לא שייכא אא"כ הספק הוא אי נחית לנזירות או לא כדאמרינן בפ"ק דף ח':

הלכה ה

הוון בעיי מימר בארבעה כוסות של יין כו'. משמע דלא אידחי הכא לדהוו בעי מימר אבל אין המסקנא הכי בבבלי ריש מכלתין דף ד' אלא אפילו אמר שבועה שאשתה וחזר ואמר הריני נזיר אתי נזירות וחיילא על שבועה וכן חלה על שמושבע ועומד מהר סיני כדקאמר הכא וכן בפ"ק הלכה ב' ועיין במ"ש שם ד"ה נדרים חלין על אסורין דכן משמע מדברי הרמב"ם בפ"ז מהל' נזירות הלכה י"א ואע"פ שלא כתב שם אנא כיצד מי שנשבע שישתה יין וחזר ואמר הריני נזיר כו' ה"ה על מצות הר סיני חיילא וע"כ לומר לדבריו כן כדמשמע מגירסתו שם בגמרא כפי גי' ר"ת וע"ש:

לא סוף דבר כדי ליתן סימן לנגעו כו'. כן פסק הרמב"ם ז"ל בפ"ג מטומאת צרעת הלכה ג' כיצד מגלחין את נתק כו' ואפילו היה נזיר הרי זה מגלח. ובת"כ דריש לה מקרא והתגלח אפילו נזיר לפי שנאמר תער לא יעבור על ראשו יכול אפילו מנוגע ת"ל והתגלח אע"פ שהוא נזיר. ויש להקשות למאי דכתב הרמב"ם בסוף פ"ז מנזירות טעם הכתוב דתגלחת הנגע דוחה לנזירות אע"פ שיש בו ל"ת ועשה תער לא יעבור וגו' קדוש יהיה וגו' מפני שכבר נטמא הנזיר בצרעת וימי חלוטו אין עולין לו והרי אינו קדוש בהן ובטל העשה מאליו ולא נשאר אלא ל"ת שהוא תער לא יעבור וגו' ע"כ והא האי טעמא לא שייכא אלא בתגלחת האחרונות של מצורע אבל לא בתגלחת הנתק שהיא בימי הסגירו והרי הן עולין לו כדתנן לקמן בפ"ז ואפ"ה אמרה תורה שתדחה לנזירות. אחר כותבי זאת מצאתי בס' ברכת הזבח שהקשה כן ולא תירץ כלום. והנלע"ד ליישב קושיא זו ממה דדריש בת"כ מהאי קרא גופיה והתגלח בכל דבר אפי' שלא בתער וכן פסק הרמב"ם שם ולפ"ז לק"מ מתגלחת הנתק שהרי אתה יכול לקיים תגלחת זו אפילו בסם שמשיר את השער ובהא ליכא אלא עשה גבי נזיר כדכתב הוא ז"ל בפ"ה מנזירות הל' י"ב העביר על ראשו סם שמשיר את השער והשיר את השער אינו לוקה אלא בטל מצות עשה שנאמר גדל פרע שער ראשו. ולא תיקשי דמאי אולמיה האי עשה מהאי עשה משום דעשה דמצורע עדיף

דאמר מר גדול שלום שבין איש לאשתו כו' כדקאמר בפרק שלוח הקן דף קמ"א ושאני התם דגלי קרא שלח תשלח אפי' לדבר מצוה. ואין להקשות הא מצורע מוסגר מותר בתה"מ ואינו אסור סיפרו כדמוכח ממסקנת הגמרא דמ"ק ז' וכמבואר בדברי הרמב"ם בפ"י וי"א מט"צ דיש לומר דאפ"ה משכחת לה שימנע משלום ביתו ע"י עיכוב תגלחת נתקו כגון שנולד לו פשיון אחר הסגר הראשון שהוא אחד מסימני טומאה של הנתק וניכר הפשיון אפי' בלא גילוח סביבות הנתק ודין הפשיון הוא שאם החליטו ע"י כך והלך הפשיון וחזר הפשיון שהוא מוחלט כמו שהיה כדתנן בפ"י דנגעים משנה ה' ואם אתה אוסרו מלגלח הנתק פעמים שילך הפשיון הניכר ויולד הספק אם הפשיון או לא שדינו בזה להחליטו כדקי"ל בספק נגעים משנזקק לטומאה ספיקו טמא והרי לזה דין מוחלט וספירת ז' ימים אחר תגלחת הראשונה שלו ואסור בתשמיש המטה כדין המצורע ואם היה מגלח הנתק אפשר שהיה ניכר שלא חזר הפשיון כבתחלה והיה טהור. ובעיקר הדין שכתב הרמב"ם בסם שמשיר את השער עיין בלח"מ שכתב ט"ז ולא ידענא מהיכן הוציא זה דכיון דבגמרא אמרינן לא יעבור לרבות כל המעבירין אפילו סם במשמע כו' וטעמו של רבינו ז"ל לא ידעתי עכ"ל. וי"ל לדעת רבינו דס"ל דלא הוי בכלל כל המעבירין אלא דוקא דבר שהוא מעביר השער בשעת העברתו עליו כמו זוג או שקצצה וכה"ג כדכתב שם לעיל ולאפוקי סם שאינו משיר את השער בשעה שהוא מעביר על ראשו כי אם לאחר זמן ולמד זה מדאמרינן בגמ' סתמא דכעין תער בעינן והכל בכלל לענין שלא יניח בשער כדי לכוף ראשו לעיקרו וה"ה נמי לענין זה דהוי שלא כעין תער. ומבואר זה בדקדוק דבריו וכפלת לשונו ז"ל שכתב שם העביר על ראשו סם שמשיר את השער והשיר את השער רצונו לומר שהעביר הסם שטבעו להשיר השער והשיר הסם אח"כ את השער ולפיכך אינו לוקה. והיינו נמי טעמיה במה שכתב שם הלכה י"ד דלא יחוף באדמה מפני שמשרת את השער ודאי ואם עשאה כן אינו לוקה. ומשום דלא הויא דומיא דתער כדאמרן כך נ"ל לדעתו ז"ל:

הלכה ו

נטמא וחזר ונטמא מביא קרבן על כל א' וא' ובתוספתא דהכא ודכריתות גריס מביא קרבן אחד על הכל וכדתנן פ"ב דכריתות נזיר שנטמא טומאות הרבה אינו מביא אלא קרבן אחד ומייתי לה בבבלי פ"ג דף י"ח ומוקי לה התם נמי כר' יוסי בר יהודה. ולפי גי' דהכא שפיר נמי מתפרש' הסוגיא כדפרישית בפנים ובסיפא דתוספתא דהכא גריס נטמא ביום שביעי שלו וחזר ונטמא ביום השמיני שלו מביא קרבן לכל אחד וא' דברי ר"א כו' וחכ"א קרבן אחד על הכל. וגירסא זו עיקרית לשיטתא דהאי ש"ס ומתני' דכריתות כחכמים

אתיא דאמרי שם אפי' נטמא ביום השמיני מביא קרבן א' על הכל עד שיביא חטאתו דאז ג"כ מתחיל למנות לנזירות טהרה וכך נראה מדברי הרמב"ם ז"ל פרק ו' הלכה ט"ו וע"ש:

הלכה ח

ואם גילח במדינה משלח תחת הדוד. לפי גירסא זו אתיא שפיר הא דרבי יהודה בברייתא שהובאה בגמרא דהכא ובבבלי כסתמא דמתני' וכן פסק הרמב"ם ז"ל בפ"ח הלכה ג' והכ"מ תמה שם אמאי לא פסק כחכמים דאתיא סתמא דמתני' כוותייהו וזהו לפי גי' המשנה בש"ס הבבלי ואם גלח במדינה לא היה משלח תחת הדוד והרמב"ם תפס לגי' דהכא לעיקר:

הלכה ט

מאן דאמר נותני טעמים אחד ומאה את מוציא מן הזרוע העצמות כו'. בפרק גיד הנשה דף צ"ח פליגי כגוונא דהכא לחד מ"ד במאה ולחד בששים ושניהם למדין מזרוע בשלה ומפר' לה התם דמ"ד בששים סבר בשר ועצמות בהדי בשר ועצמות משערינן והוה ליה בששים ומ"ד במאה סבר בשר בהדי בשר משערינן והוה ליה במאה. וכתב הר"ש בסוף פ"ה דתרומות מביאו הרא"ש שם דהך סוגיא דהכא פליגא אדהתם דהכא משמע מאי דמסיק דעצם הזרוע נמי מצטרף עם האיל לבטל בשר הזרוע וליכא כי אם מאה בין הכל והתם משמע דאפילו עצמות היתר אין מצטרפין לבטל למ"ד במאה דקאמר בשר בהדי בשר משערינן ולא בהדי בשר ועצמות ושמא איידי דנקט בשר בזרוע נקט בשר באיל ולאו דוקא וקולא גדול' היא זאת אלא דלכאורה לא קי"ל הכי דהא קי"ל כמ"ד בששים ואמרינן התם דמ"ד בששים קסבר בשר ועצמות בהדי בשר ועצמות משערינן אלמא דעצמות מצטרפין לאיסור ולהיתר ואמר נמי בירושלמי מ"ד בששים אין אתה מוציא את העצמות מן. הזרוע כו' ומסיק התם דאפ"ה כיון דאזלא סוגיא דירושלמי בג' דוכתי הכי כדמייתי שם ש"מ שכן הלכה והא דיליף מזרוע בשלה ומשער בעצמות הזרוע סימנא בעלמא ואסמכתא הוא כדאיתא התם דמדאורייתא ברובא בטיל דזרוע באיל מין במינו הוא ומדאורייתא ברובא ע"כ וכך היא מסקנת הרא"ש שם דעצמות האיסור מצטרפין עם היתר וכן פסק הטור י"ד ריש סימן צ"ט והבי' שם בשם י"א דעצמות האיסור אין מצטרפין להיתר והרמב"ם ז"ל לא הזכיר מזה במ"א כלום. ולכאורה יש ללמוד מדבריו פי"ג דתרומות דסובר כי"א דכתב שם הלכה ז' אין פסולת של תרומה מצטרפת עמה לאסור החולין אבל פסולת החולין מצטרפ' עם החולין להעלו' התרומ' וכתב הראב"ד שם דיותר מכאן אמרו בירושלמי שהפסולת של התרומה מצטרפ' עם החולין לבטל התרומה וכתב הכ"מ שאין מזה השגה על רבינו שלא כתב כן משום דמשמע דגמרא דידן פליג

אירושלמי דקאמר בפרק ג"ה למ"ד בששי' עצמות האיסור מצטרפין לאיסור ועצמות ההיתר מצטרפין להיתר ועוד דבירושלמי גופיה במחלוקת היא שנויה עכ"ל ולפ"ז דעת הרמב"ם לפסוק כמי שסובר דאין פסולת התרומה מצטרפות וכן אין עצמות האיסור מצטרפין אבל כל זה אינו מוכרח דמההיא דפ' ג"ה אין ראיה דאסמכתא היא כדכתב הר"ש ומ"ש שבירושלמי גופ' במחלוקת שנויה בהא ליכא פלוגתא הכא ואם נתכוין למחלוקת הני אמוראי דמר אמר א' ממאה ומר אמר אחד ששים ולומר דכל השקלא וטריא דלקמן מתרומ' לא אתיא אלא אליבא דמ"ד אחד ממאה אבל למ"ד א' ששים אין מצטרפין א"כ היינו הך קמייתא דהא מ"ד א' מס' לא פליג אמ"ד דהתם הכי ובין לסוגיא דהכא ובין לסוגיא דפ' ג"ה שמעינן להאי מ"ד דאין עצמות האיסור מצטרפין להיתר. והנראה דה"ט דהרמב"ם דלא פסק כהך דהכא בענין פסולת של תרומה דמצטרפת עם החולין כדפשיט לה מן האי דרב הונא דמצידה תברה דאי איתא אדתני בברייתא אין טינופת של תרומה מצטרפת עם התרומה לאסור את החולין לאשמעינן רבותא טפי דמצטרפת עם החולין להעלות את התרומה אלא ודאי משמע מתוך הברייתא דאין הטנופת של תרומה מצטרף לא לאיסור ולא להיתר וכדכתב הרא"ש ז"ל פרק ג"ה שם. אבל בענין עצמות האיסור אכתי יש להסתפק בדעתו אם נמי ס"ל בהא דאין מצטרפין כדמדמי לה הכא וכפי הוכחה זו מהאי ברייתא או דילמא הא גופיה ספוקי מספקא ליה הואיל והש"ס פשיט לה להיתר מדרב הונא ואע"ג דמברייתא איכא למיפשט איפכא. ובמה שלמדו מזרוע בשלה אסמכתא היא כדכתב הר"ש ואיכא למימר דס"ל עצמות האיסור מצטרפין להיתר. ויש ללמוד מדין חתיכה נ"נ שכתב הה"מ בפ"ט ממ"א הלכה ח' דדעת רבינו כדעת ר"א דלא אמרו חתיכ' עצמה נ"נ אלא בבשר בחלב וא"כ אין עצמות האיסור נעשין נבילה מחמת שקבלו טעם מהבשר ואפשר דמצטרפין וכעין שכתב הב"ח שם דלמ"ד חתיכה עצמה נ"נ אפילו בשאר איסורין ודאי דעצמו' האיסור אין מצטרפין להיתר וה"ה איפכא ואין להאריך כאן יותר ובמקום אחר הארכתי בזה לחזק הוכחה זו:

הלכה יא

בית שמאי אומרים צריך להעביר תער על ראשו ב"ה אומרים אין צריך. בבבלי דף מ"ו גריס איפכא ב"ש אומרים א"צ ובית הלל אומרים צריך כדמפרש התם וטרח הכ"מ ליישב דברי הרמב"ם בפ"ח הלכה ה' שפסק אינו צריך וגי' דהכא עיקרית דכן גריס בתוספתא וכן הוא בבבלי יומא דף ס"א:

הדרן עלך שלשה מינין אסורין

פרק ז

הלכה א

כ"ג ונזיר אינן מיטמאין בקרוביהן. ולא גריס הכא בהדיא אבל מיטמאין למת מצוה כדאיתא בנוסחת הבבלי וכן התוס' לא גרסי להא במתני' משום דבגמרא אמרו עד כאן ל"פ אלא בכה"ג ונזיר כי אזלי בהדדי אבל כל חד וחד לחודי' בר איטמויי הוא מנה"מ ולא שאיל על מתני' בהדיא מנה"מ ש"מ דליתא להא בנוסחת המשנה:

בעמיו אינו מיטמא מיטמא הוא למת מצוה. ובת"כ דריש לה מלנפש לא יטמא בעמיו והאי קרא דריש ליה לאשתו כשרה הוא דמטמא אבל לא לפסולה. ואע"ג דהאי קרא בכהן הדיוט כתיב איכא למימר דסמיך נמי אדרשא דלעיל דדריש בכ"ג ומ"מ איצטריך האי קרא בעמיו ללמדינו מה הוא דנקר' מת מצוה דממשמעות בעמיו נפקא לן דכל שאין לו קוברין הוא וכעין דתירץ הקרבן אהרן שם:

אבל אדם מיטמא על עצם כשעורה מאביו. והיינו בחזרה כדאמר בבבלי בפרק דלעיל דף מ"ג שאם נטמא כבר לשאר הגוף חוזר הוא לעצם כשעורה דאי בתחלה ליכא למ"ד דמיטמא לעצם כשעורה כדכתב הרא"ש בהלכות טומאה להרי"ף דפסק כן וכתב עליו דכרבי יהודה אתיא כדמוקי התם דכולה רבי יהודה היא אבל דעתו ז"ל דהלכה כרב חסדא אמר רב דאמר התם נקטע ראשו של אביו אינו מיטמא לו דלאביו כתיב בזמן שהוא שלם ולא בזמן שהוא חסר ואינו מיטמא כלל לעצם מעצמות אביו וכן דעת הרמב"ם ז"ל בפ"ב מהל' אבל הלכה י"ד:

אבל אדם מיטמא על עצם כשעורה מאביו. והיינו בחזרה כדאמר בבבלי בערק דלעיל דף מ"ג שאם נטמא כבר לשאר הגוף חוזר הוא לעצם כשעורה דאי בתחלה ליכא למ"ד דמיחמא לעצם כשעירה כדכתב הרא"ש בהלכות טומאה להרי"ף דפסק כן וכתב עליו דכרבי יהודה אתיא כדמוקי התם דכולה רב' יהודה היא אבל דעתו ז"ל דהלכה כרב חסדא אמר רב דאמר התם נקטע ראשו של אביו אינו מיטמא לו דלאביו כתיב בזמן שהוא שלם ולא בזמן שהוא חסר ואינו מיטמא כלל לעצם מעצמות אביו וכן דעת הרמב"ם ז"ל בפ"ב מהל' אבל הלכה י"ד:

מהו שיטמא כהן לנשיאות כפים. קשה אמאי לא פשיט ליה ממתני' דפרק אלו מציאות אם היתה בבית הקברות אל יטמא לה דעשה דהשבת אבידה אינו דוחה ללא תעשה ועשה דטומאה דכתיב קדושים יהיו וגו' ואפשר דהבעיא היא היכא שהכהן הוא בב"ה ואח"כ באת טומאה לשם וכגוונא דעובדא דתלמידי דרבי אבהו דלקמן ולא הויא דומיא דהתם שאל ילך לבה"ק להיטמא מפני השבת אבידה ופשיט ליה אפילו בכה"ג מחויב

לצאת דעשה ול"ת היא והיינו טעות דגבילה דסבר אין בה אלא ל"ת ועשה דוחה לא תעשה:

הדא אמרה ואפילו בטומאה שהיא מד"ת. אבל בבבלי פרק מי שמתו דף כ' מסיק דכל הני דוקא בטומאה מדבריהן אמרו ומת מצוה שאני דגלי קרא ולאחותו:

הכתפים אסורין בנעילת הסנדל. כן פסק הרמב"ם פ"ד מהלכות אבל הלכה ג':

הגע עצמך שהקדישו אביו מרחם זו תורה וזו אינה תורה. והתי"ט טרח כאן בחנם להשיב לשאלת בנו ששאלו שאלת ש"ס הזה והאריך שם להכריח דאין אביו מדירו בנזיר אלא דוקא בשהגיע לחינוך ואינו כן כדמשמע הכא וכן נראה מסתימת דברי הרמב"ם שאין דרכו בכך לסתום במקום שאמרו לפרש:

אתיא דרבי אליעזר כב"ש דב"ש אומרים תדיר ומקודש תדיר קודם. נראה דט"ס הוא דהא ב"ש סברי פרק אלו דברים מברך על היום ואח"כ מברך על היין וב"ה הוא דאמרי מברך על היין ואח"כ מברך על היום ומפרש הש"ס טעמייהו דברכת היין תדירה וברכת היום אינה תדירה וכן נמי בהאי ש"ס שם היין תדיר וקדושה אינה תדירה. ובפרק כל התדיר דף צ"א בעי התם תדיר ומקודש איזה מהן קודם ובעי למיפשט מטעמייהו דב"ה ודחי לה דאטו שבת לברכת היום אהני לברכת היין לא אהני ולא איפשיטא התם. ולשיטתא דהאי תלמודא פשיט ליה ממתני' דהלכה כחכמים ומקודש קודם:

הלכה ב

ואי בעי מישאול תרתיהון שאל תינייתא וחזר מישאל קמייתא. בבבלי דף נ' משני לה נמי על שאלה קדמייתא לא נצרכה אלא למת שאין עליו כזית בשר והדר אמר ועדיין יאמר על אבר ממנו מגלח על כולו לכ"ש אלא כדאמר רבי יוחנן לא נצרכה אלא לנפל שלא נתקשרו אבריו בגדין. משמע דלא פשיטא ליה כהאי דאמר הכא לקמן מכיון שאין בו כזית דבר בריא הוא שלא קשרו אבריו ואיפכא משמע דכל שלא נתקשרו אבריו בגידין מסתמא אין עליו כזית בשר דהא שינוייא דר' יוחנן קאי נמי לתרץ קושיא הראשונ' דקאמר אלא כדאמר ר"י וכן פירשו התו' בהדיא בפרק גיד הנשה ע"ש. והכא לא משני כדמשני רבא התם לא נצרכה אלא לרוב בניינו ורוב מניינו שאין בהן רובע עצמו' משום דלשיטתיה אזיל האי תלמודא דקאמר לקמן הלכה ג' רוב בניינו ורוב מניינו אין הנזיר מגלח אע"פ שמטמאין באהל כדתנן בכ"ב דאהלות אבל לשיטת הבבלי כל שהוא מטמא באהל הנזיר מגלח עליו מלבד רביעית הדם כדלקמן בסוף פרקין וע"ש:

מדרשות אמינא דרוש וקבל שכר. ובספרי זוטא המת מטמא בכזית שכן תחלת ברייתו כזית ומביאו הר"ש בפ"ב דאהלות וכ"כ הרמב"ם בפ"ב מטומאת מת הלכה ב' ולא קשיא

מנפל כדקאמר הכא משום דלא חשיב ברייתו עד שנתקשרו אבריו בגידין ואז יש בו כזית כדלעיל ונפל דמטמא משום דמת שלם הוא:

וחרנה אמר שאם יקרש כו'. ולעול' אפילו הוא מחוי מיטמא וכדאוקי בבבלי שם להא דקאמר בשר המת שקרש ומוהל שהרתיח דמיירי דלא ידעינן אם דמת הוא או לא וכשקרש בודאי מבשר המת הוא וה"ה למוהל שהרתיח מיירי בדלא ידוע אם מהמת הוא כדכתבו התוס' שם דחד דינא וחד טעמא אית להו אבל בידוע שבשר המת הוא אפילו התיכו טמא וכן מוהל אע"פ שלא קרש:

ולא מן הנבלה למד ומן הנבלה כו'. כדדריש בספרי פרשה חקת בפסוק וכל אשר יגע על פני השדה מנין שהמת מטמא בהיסט אמרת ק"ו ומה נבלה הקלה הרי היא מטמא' בהיסט מת החמור דין הוא שיטמא בהיסט. ומביא הרמב"ם להאי דרשא בריש הלכות ט"מ וכן דריש התם לכל טומאות הפורשות מן המת מק"ו מנבלה. ומשמע מהכא דפשיטא ליה להש"ס דאין נצל לבהמה דהא פריך אי מה הנבלה אם נסרחת טהורה והיינו כמ"ד בבכורות דף כ"ג טומאה חמורה בנבלה לטמא אדם עד לגר דבעינן שתהא ראויה לגר דכתיב לגר אשר בשעריך וגו' אבל בבבלי פרקין בעיא דלא איפשיטא היא ולמ"ד טומאה חמורה עד לכלב אם היתה מתחלתה ראויה לגר כדקי"ל כוותיה ומיבעיא ליה דאיכא למימר דאע"ג דראויה לכלב אין נצל כבשר ועפרא בעלמא הויא ואינו מטמא:

אפילו נגע בקבר אדם הראשון. כדר"ל בבבלי דף נ"ד או בקבר זה קבר שלפני הדיבו' דאע"ג דקברי עכו"ם אין מטמאין באהל לר"ש ופסק הרמב"ם כוותיה בפ"א מט"מ במגע ובמשא מיהת מטמאין וזהו כפי' המפרש שם ולדעת הריב"א בתוס' שם דקבר אדם הראשון מטמא אפילו באהל משום דקרוי אדם. והנא משמע דוקא נגע קאמר:

לית לך אלא כהדא נתתכה כו'. וכן פסק הרמב"ם בפ"ג מט"מ הלכה ד' חסר ממנו אבר כו' אין רקבו טמא. ובהא דקאמר נקברה עמו מן הארכובה ולמטה נעשיתלו גילגלין בשנרקב מתחלה ואח"כ נקבר עמו וזהו הרקב הבא מן העקב בבבלי דף נ"א וכן משמע מדברי הרמב"ם שם הלכה ז' וע"ש דספק הוא אם יש לו רקב דבעיא דלא איפשטא היא שם ואפשר דשאני והתם דבלא נתתכה מיירי:

וירדו בשיטת רבי שמעון. הכי משמע בתוספתא דאהלות פ"ד גבי מעשה שהביאו קופה של עצמות ונכנס תודוס הרופא ואמר אין כאן שדרה ממת א' ולא גולגול' ממת א' וקאמר התם דר"ש מטמא. ובבבלי דף נ"ב בעי או תנן או השדרה והגולגולת ושקיל וטרי התם ומשמע דלא איפשיטא הבעיא והרמב"ם בפ"ז מנזירות פסק או שדרה או גולגולת ותמה הכ"מ דהא בעיא דלא איפשיט' היא ועיין במ"ש בפ"ב מט"מ ולעד"נ דהרמב"ם

היה מפרש דשפיר נפשטה הבעיא מדאמר שם גבי הא דחשיב ששה דברים כו' כי קתני כל היכא דפליגי בה רבים כו' משמע דהכי קאי והא דקאמר בתר הכי ת"ש ב"ש אומרים רובע עצמות כו' משום דהדר בעי למיפשט איפכא ודחי לה דלא תיפשוט מהכא לא מהאי גיסא ולא לאידך גיסא כדאיתא התם ומש"ה לא פסק באידך בעיא דרובע עצמות מן השדרה כו' נמי משום דלא איפשיטא ואידחי כי הך קמיית' כמ"ש התי"ט בריש פ"ב דאהלות ועוד דהכי משמע מהתוספתא הנזכרת דר"ש היה מטמא כדקאמר הכא:

הלכה ג

או בעצם אדם. לאו דוקא דהא בהאי קרא על פני השדה כתיב ודרשו מכאן לטומאת אהל ועצם כשעורה אינו מטמא באהל אלא אקרא דלקמיה קסמיך דכתיב וכל הנוגע בעצם וגומר ומהכא דריש לעצם כשעורה. ומכאן ראיה למה שכתב הרמב"ם בפרק ג' מטומאת מת הלכה ג' טומאת רובע עצמות באהל וטומאת רביעית דם וטומאת אבר שאין עליו בשר כראוי יראה לי שכולן טומאתן אינן דין תורה שהרי אין הנזיר מגלח עליהן ואינו חייב עליהן על ביאת מקדש וכל טמא בטומאה של תורה חייב על ביאת המקדש לפיכך אני אומר שכל טומאה מן המת שאין הנזיר מגלח עליה אינה דין תורה ע"כ. דקרא דעל כל נפשות מת דדרשו מיניה לרביעית דם ס"ל דאסמכתא בעלמא הוא כדכתב הכ"מ שם והראב"ד הק' עליו שהרי אבר שאין עליו בשר כראוי היינו עצם כשעורה והנזיר מגלח על מגעו ומשאו והכ"מ תירץ שכבר ימצא אבר שאין עליו בשר כראוי שלא יהא בו עצם כשעורה כגון שהוא מנפל קטן. ומהכא בהדיא שמעינן כדברי הרמב"ם דהא בנתיים שנחלקו ע"כ בשאין בו עצם כשעורה מיירי ופסק כר' יוחנן להקל:

ופליג על רבי ירמיה. והכי מסיק נמי בפרק תינוקת דף ס"ח דסככות ופרעות לאו אהל מדאורייתא הוו וכן משמע בסוף פרק דם הנדה וכדעת הרמב"ם שהבאתי לעיל דכל טומאה מן המת שאין הנזיר מגלח עליה אינה דין תורה והא דקאמר פליג על ר' ירמיה ולא על ר' יוחנן משום דאפשר לפרש דברי ר' יוחנן דלעולם לשרוף עליהן את התרומה קאמר ולא ללקות שעשו אותן כתורה לענין תרומה לשרוף אפי' על ספק מגען דאלו בששה ספיקות מד"ס ששורפין עליהן את התרומה דוקא על ודאי מגען וספק טומאתן אבל על ספק מגען לא משום דהוי ס"ס כדתנן בטהרות שם והכא כודאי טומאה עשו חכמים להן וכמו שכתבו התוס' בפרקין דף נ"ד ובשלהי דם הנדה דאע"ג דספק טומאה ברה"ר טהור בסככות ופרעות גזרו חכמים טומאה אפילו ברה"ר וה"ה לענין זה:

רובדי אילן שיש בהן ארבעה על ארבעה הנזיר מגלח. דמיא להא דתנן בפ"ח דאהלות הסככות והפרעות שהן יכולין לקבל מעזיבה בינונית מביאין את הטומאה וחוצצים

וכדפירש שם הרמב"ם וכן בחבורו בפי"ג מט"מ דטעמא שצריך שיקבלו מעזיבה מפני שאהל שמביא וחוצץ צריך שיהא חזק ובריא והלכך נקט הכא ד' על ד' וכתב עוד שם כשיכולים לקבל מעזיבה מטמאים מדאורייתא וכדר' יוחנן שהנזיר מגלח עליהן ומה"ט נמי לא חש ר"י לקושיית רבי יוסי דלקמיה משום דסמיך אהאי מתני' דאמרן:

רוב בניינו כו'. עיין לעיל הלכה ב' ד"ה ואי בעי מ"ש שם:

ימים של גידול שער עולין כו'. למאי דדריש הכא מקרא לא מסיק טעמא מ"מ ימי גמרו אין עולין לו ובבבלי לא קאמר אלא מסברא דימי חלוטו שכן טעון תגלחת ומביא קרבן לפיכך אין עולין לו וימי הסגירו שאין טעון תגלחת ואינו מביא קרבן לפיכך עולין לימי ספרו למדין מימי חלוטו שאין עולין משום שטעון תגלחת כימי חלוטו:

הלכה ד

אינו חייב אלא על השני שנגע בראשון. ממה דפרישית בפנים נקטינן מהאי סוגיא דלדעת רבי יוחנן לעולם הוא חייב על ביאת מקדש על נגיעה שניה מן המת בין אם הנגיעה הראשונה ע"י אדם או ע"י כלים שהאדם הנוגע בהן חייב וכדמפרש רבי אבין מילתיה ולאפוקי אדם הנוגע באדם שנגע בכלים שנטמאו במת שאע"פ שזה נגע במי שטעון חיטוי כבר שלישי לנגיעה הוא. ולדעת רבי אילא אינו חייב אלא אדם באדם שנטמא במת אבל לא אדם בכלים שנטמאו במת וכדבעי לסיועי למילתיה ממתני' ודחי לה רבי יותנן לטומאות הפורשות מן המת לחוד קאי האי כללא. ונמצינו למדין לדעת רבי יוחנן דיש טומאות שחייב עליהן על ביאת מקדש אע"פ שאין הנזיר מגלח עליהן וזהו אדם באדם שנטמא במת ואדם בכלים שנטמאו במת שהרי אין הנזיר מגלח אא"כ נגע או האהיל בטומאת מת עצמו כדאמרינן הכא לעיל ובכלים תנינן במתני' בהדיא שאינו מגלח ואפ"ה בזה חייבין על ביאת מקדש שאלו דין תורה הן דכתיב וכל אשר יגע בו הטמא יטמא ולאפוקי השלישי לנגיעה שאע"פ שהן אב הטומאה לענין תרומה וקדשים פטור על ביאת מקדש וכך הם דברי הרמב"ם בפ"ה מט"מ מהלכה ג' עד הלכה ו' והבאתי דבריו לעיל במס' סוטה פ"ה הלכה ב' ועיין שם במראה ד"ה מספר אבות הטומאות. ובפ"ג מהלכות ביאת מקדש הלכה י"ד כתב וז"ל כללו של דבר כל הטעון ביאת מים מן התורה חייב כרת על ביאת המקדש ואפילו אחר שטבל עד שיעריב שמשו אבל המתטמא בטומאות מן המת שאין הנזיר מגלח עליהן שאע"פ שהוא טמא טומאת שבעה ה"ז פטור על ביאת המקדש וכן הנוגע בכלים שנגעו באדם שנגע במת או שנגע באדם שנגע בכלים הנוגעים במת אע"פ שהוא טמא ראשון לענין תרומה ולענין בשר קדשים ה"ז פטור על ביאת המקדש שהדברים האלו הלכה מפי הקבלה ואע"פ שהוא

פטור מכין אותו מכת מרדות ע"כ. ומבואר הוא שדבריו המה לפי שיטת רבי יוחנן דהכא וכפי פירוש הסוגיא שבארתי והכ"מ פירש שם ריש הסוגיא לדעת רבי יוחנן כפי דברי הרמב"ם אלא במה שפירש דברי רבי אילא כפשטן שסובר אינו חייב אלא זה הנוגע במת עצמו קשה כמבואר כפנים וכן מה שפי' דלהדין תנייא קדמייא על רבי יוחנן קאי קשה דאין הלשון סובל כן לפי פירוש זה דהא דברי רבי יוחנן הם לחייב על השני בנגיעה לעולם ועוד דלפ"ז נצטרך לדחוק ולומר דרבי יוחנן גופיה דחי לסייעתא דיליה. ומה שצריכין אנו לעיין בדברי הרמב"ם הוא זה דהרי למה שכתב אבל המתטמא בטומאת נזיר וכו' משמע דאפילו אדם באדם שנטמא במת ואדם בכלים שנטמאו במת פטור שהרי אין הנזיר מגלח עליהן ועל זה סיים בדבריו וכן כלים וכו' לומר שאלו שאע"פ שהן שלישיי' לנגיעה וטמאין ראשון לענין תרומה וקדשים וכו' וזה לכאורה סתר דבריו במ"ש בפ"ה מט"מ שלעולם הראשון והשני לנגיעה חייבין על ביאת מקדש בין אדם בין כלים. וזה כוונת הראב"ד ז"ל שכתב שם עליו דבריו סותרין זה את זה ר"ל דבריו שבכאן עם דבריו שבהל' ט"מ ולענין מה שכתב אבל המתטמא בטומאה שאין הנזיר מגלח כו' לבד קאי דמדבריו שבכאן משמע שאפילו השני לנגיעה פטור שאין הנזיר מגלח עליו. ודלא כמה שהבין הכ"מ לכוונת הראב"ד שם. וכך הם ממש דברי הראב"ד בפ"ה מט"מ שכתב שם ומקובלת בפיהם שאין חייבין על ביאת מקדש בטומאת מת אלא בטומאה שהנזיר מגלח עליה וכו' הלכך אפי' אדם באדם שהוא מפורש בתורה אינו חייב קרבן על ביאת מקדש ע"כ וע"ש בכ"מ שנראה מדבריו שחזר מפירושו שכתב בהל' ביאת מקדש לפרש האי דהכא ומ"מ לא העלה ארוכה לדברי הרמב"ם שאף אם נאמר דהרמב"ם פסק כרבי יוחנן דהכא דהאי כללא דמתני' לטומאות הפורשות קאי ולא לטומאות הנגיעה אכתי קשה על דברי עצמו שכתב שם האי כללא המתטמא בטומאה מן המת שאין הנזיר מגלח וכו' וכ"כ בריש פ"ג מט"מ לפיכך אני אומר שכל טומאה מן המת שאין הנזיר מגלח עליה אינה דין תורה והבאתי דבריו לעיל. ולענ"ד נראה לומר שהרמב"ם סמך עצמו על דבריו שכתב בפ"ז מנזירות הלכה ח' נגע באהל מת או בכלים הנוגעים במת אינו מזה בג' וז' ויראה לי שדין זה מיוחד בנזיר אבל כל אדם שנטמ' בכלי טומאת שבעה וזה בג' וז' כמו שיתבאר בהלכות ט"מ. ר"ל שדין זה יוצא מן הכלל כל שהנזיר מגלח חייבין עליו על ביאת מקדש שהרי אדם הנוגע בכלי שנטמא במת דין תורה שחייבין עליו כמבואר בט"מ אבל נזיר לא והוא ז"ל מפרש דהא דקאמר בגמרא דף נ"ג הני כלים בני הזאה נינהו וכו' לענין נזיר לחודיה הוא דאמרו שאינו מגלח ואין צריך להזות בשביל טומאה כלים שנטמאו במת אבל כל אדם מזה עליהן. ולדבריו לא קשה כלל קושית

רבינו חיים כהן בתוס' פרקין דף נ"ד ד"ה ומשני שהקשה לר"ת דס"ל בכלי מתכות הנזיר מגלח ומזה ושלח לו איזה בית אשר תבנו לי דהא אמרינן במנחות כל טומאה שהנזיר מגלח עליה הכהן מוזהר עליה ואין לך בית שאין בו שום כלי מתכות או שום מסמר שהיה באהל המת ולדעת הרמב"ם ז"ל לר"מ דלדידיה אין חילוק בין כלי מתכות לבין שאר הכלים שכל אדם מזה עליהן אבל הנזיר אינו מזה ואינו מגלח עליהן ועוד דבלאו הכי ל"ק שאין הכלי הנטמא במת מטמא באהל שכך כתב בפירוש בפ"ה מט"מ הלכה י"ג בגדים הנוגעין במת אע"פ שהן כמת לטמא אחרים שנגעו בו טומאת שבעה אינן כמת לטמא באהל ובמשא כו'. וכבר שמענו שאין חילוק לדעתו בין בגדים לכלי מתכות כמ"ש שם הלכה ג'. וכן דעת הרמב"ן ז"ל בזה שהחרב שנגע במת אינו מטמא באהל והביאו התי"ט ע"ש דלדעת הרמב"ן במשא מיהת מטמא וכתב ג"כ שהנוגע בו א"צ הזייה ואין כן דעת הרמב"ם. ומ"ש הכ"מ על זה דבר תימא שיהא נזיר קל משאר בני האדם ע"כ ותמיה זו לאו אדברי הרמב"ם שייכא דהא במתני' בהדיא קאמר אינו מגלח על הכלים שנגעו במת ואינו מזה ומבואר הוא דשאר כל האדם מזה לכ"ע אם הוא בחבורין אפילו בשאר כלים ובכלי מתכות אפילו שלא בחבורין אלא דשאני נזיר דגזירת הכתוב הוא דכתיב ביה על כל נפש מת וגומר דוקא ומ"ש שם הכ"מ דגם דברי הרמב"ם מתפרשין בחבורין כמו דברי הראב"ד הרבה יש לתמוה ע"ז שהרי מבואר הוא דדברי הראב"ד אסוף דברי הרמב"ם קאי במה שכתב אבל כל אדם וכו' וע"ז השיג ואמר מה שאמרנו שהאדם מטמא בכלים הנוגעים במת לטומאת שבעה לא אמרו אלא בחבורין וכו' וזהו כדבריו בפ"ה מט"מ על דברי הרמב"ם שכתב שם מפי השמועה למדו שהחרב כמת וה"ה לשאר כלים וכו' והשיג הוא ז"ל וכתב אנו אין לנו אלא בחרב ובחבורין בשאר כלים וכל המקראות אינן אלא בחבורין וזהו כדעת ר"ת בתוס' שם וכן דעת הר"ש בפ"ק דאהלות אבל לדעת הרמב"ם אפי' שלא בחבורין. וכן הקשה הר"ש שם קושיית הראב"ד לדעת הר"י מסימפונט שסובר כדעת הרמב"ם בזה דכל הכלים הרי הן כמת אפילו שלא בחבורין דהא קרא וכבסתם בגדיכם כתיב אותן שהיו עליהן בשעה שנגעו בחרב ובחלל וג"כ בחיבורין מיירי ועוד דבגדיכם אכלי מתכות קאי דמיקרו נמי בגדים כדכתיב בבגדי כהונה אלה הבגדים וחשיב ציץ. ובענין קושיא זו אפשר לתרץ לדברי הרמב"ם דלמד מדרשת הספרי דמרבינן שאר כלים אפילו שלא בחבורים דהבי איתא התם בפ' מטות וכבסתם בגדיכם למה נאמר לפי שהוא אומר בחלל חרב בא הכתוב ולמד על החרב שיהא טמא ז' והנוגע בו טמא טומא' ז' הא למדנו לכלים ואדם כלים ואדם וכלים מנין ת"ל וכבסתם בגדיכם הא למדנו לכלים ואדם וכלים ע"כ ומפרש הוא ז"ל דאפי' שלא

בחבורין קאמר דאי ללמד בחבורין דוקא הא כבר כתיב לעיל וכל בגד וגומר תתחטאו והיינו דדריש וכבסתם בגדיכם למה נאמר לפי שהוא אומר בחלל חרב וכו' כלומר וע"כ בחלל חרב לאו דוקא שהרי כתיב וכל בגד ואין לומר דהכל בחבורין למת קאמר א"כ בחלל חרב למה לי אלא ע"כ וכל בגד לרבות שאר כלים שנטמאו במת לטמא אדם אפי' שלא בחיבורין וא"כ וכבסתם בגדיכם נמ לרבות בגדים שנטמאו באדם שנגע בכלים שנטמאו במת אפילו שלא בחבורין. ודע שיש להר"ש בפ"ק דאהלות פי' אחר בסוגיא דהכא שמפרש לדברי רבי יוחנן שאינו חייב אלא על הראשון שיגע במת בלבד ואפילו אדם באדם פטור. ואינו חייב אלא על לשון נכנס הוא הנכנס הראשון. שני שנגע בראשון מה טעם וכו' כלומר מה טעם שני שנגע בראשון דלא זכו' וזהו דוחק נפלא וכן בהא דמפרש התם כל הסוגיא ובמילתיה דרבי אבין ע"ש ולא משמע הכי דהא קאמר לא בטומאת איש בכלים:

לטמאות הפורשות מן המת נצרכה. משמע דהכי קאי המסקנא דלא איתמר האי כללא במתני' אלא לטומאות הפורשות מן המת ולא לטומאת נגיעות למת וכדמוכח מדלקמן דמתרץ רבי יוסי בר בון דרבי ירמיה דקאמר למלקות לוקין כרבי יוחנן דכללא דמתני' לאו על הטומאות הנוגעות למת קאי ולפ"ז כמו שחייב מלקות עליהן על ביאת המקדש אע"פ שאינו חייב קרבן כן נמי הנזיר לוקה עליהן אע"פ שאינו מגלח ומביא קרבן דחד דינא אית להו. ובהכי ניחא לי ליישב דברי הרמב"ם ז"ל שכתב בפ"ה מהלכות נזירות הלכה ט"ו ונזיר שנטמא למת טומאת שבעה בין בטומאות שהוא מגלח עליהן כמו שיתבאר בין בטומאות שאינו מגלח עליהן ה"ז לוקה ע"כ וזהו לכאורה סותר דבריו במ"ש בפ"ג מט"מ הלכה ג' והבאתיו לעיל וז"ל טומאת רובע עצמות באהל וטומאת רביעית דם וטומאת אבר שאין עליו בשר כראוי בין מן המת בין מן החי יראה לי שכלן טומאתן אינו דין תורה שהרי אין הנזיר מגלח עליהן כמו שבארנו בנזירות ואין חייבין עליהן על ביאת המקדש ועל טמא בטומאה של תורה חייב על ביאת המקדש לפיכך אני אומר שכל טומאה מן המת שאין הנזיר מגלח עליה אינה דין תורה עכ"ל דקשה אם אינה דין תורה מפני מה הנזיר לוקה באלו הטומאות שאינו מגלח עליהן ומצאתי להרב בעל משנה למלך שהקשה כן בפ"ה מנזירות והניח הדבר בצ"ע ולפי מה שכתבנו ניחא דיש חילוק בין טומאות הפורשות לטומאות הנוגעות כדמסיק הכא והיינו שכתב בנזירות נזיר שנטמא למת וכו' ה"ז לוקה ר"ל בטומאות הנוגעות קאמר דלוקה עליהן כמו שלוקה על ביאת המקדש באלו הטומאות אלא שאינו חייב עליהן כרת מגזירת הכתוב כדדריש לעיל הטעון חיטוי וכו' והתם ונכרתה כתיב ובהלכות טומאת מת בטומאות הפורשות מיירי

רובע עצמות ורביעית דם וכו' והיינו נמי דסיים וכתב לפיכך אני אומר שכל טומאה מן המת ר"ל הפורשות מן המת שאין הנזיר מגלח עליה שאותה אינה דין תורה כלל וזהו דקדוק נכון ואמתי לפענ"ד ונלמד ממסקנא דהאי ש"ס כמו שנתבאר:
הדרן עלך כהן גדול

פרק ח

הלכה א

שני נזירין שאמר להן אחד. ולא סוף דבר וכו'. כן פסק הרמב"ם ז"ל בפ"ט מנזירות הלכה י"ז. ובבבלי ריש פרקין פריך עלה דמתני' שני נזירים והאי דקאי גביהון הא תלתא והוי ליה ספק טומאה ברה"ר וספיקו טהור ומשני באומר ראיתי טומאה שנזרקה ביניכם ואיהו לא בהדייהו קאי וכתב הרמב"ם שם אם היה עד זה עמהן בחצר הרי שניהן טהורין כיון שהן שלשה הרי הן רבים ורבים ברשות היחיד ספקן טהור כספק טומאה ברה"ר שהוא טהור והראב"ד ז"ל שם הצריך שיהו שלשה במעמד אחד אבל אם הם בחצר אחת והוא רחוק מביניהן לא. ונראה דפלוגתייהו תלוי בהא למאי דאמרו בפ"ק דחולין דף ט' וכן משמע בגמרא דסוטה דף כ"ח ספק טומאה ברה"ר הלכתא גמירי לה מסוטה מה סוטה רה"י וכו' וא"כ כי סוטה שלא יהו שלשה במעמד אחד אבל אין דעת הרמב"ם כן שכתב בריש פרק ט"ז מאבות הטומאות דספק טומאה ברה"ר שהוא טהור מציבור שעושין הפסח בטומאה ילפינן לה והוא מהתוספתא וכדאמרינן בהאי תלמודא בריש סוטה ועיין שם בדף ב' ד"ה מפני מה אמרו מ"ש מזה וא"כ כל שהן רבים ואירע ספק טומאה ביניהן ספקו טהור אע"פ שלא היו במעמד אחד כי התם דאין חילוק בין הציבור במעמד אחד או לא ועיין לקמן בד"ה ציבור שנטמא:

תנאי היה בלבי. בש"ס כריתות ריש פ"ג דף י"ב שקיל והכי התם בהאי ענינא ומסיק כר' מנא דהכא דבכל מקום דאיכא מיגו נאמן הוא אפי' נגד שנים וקאמר דטעמא בנזיר שאמרו לו שנים נטמאת והוא אומר לא נטמאתי דנאמן דאי בעי אמר נשאלתי על נזרי. וטעמא דלא אמר כדהכא משום דקי"ל דברים שבלב אינן דברים כ"א לגבי אונסין התירו לבעל בלבו את נדרו כמבואר בפ"ג דנדרים דף ה' גבי נודרין להרגין וכו' ע"ש:

התרו בו על שניהן כאחד פלוגתא דר"י ורשב"ל. משמע מהכא דאפי' בהתרו בו באחד פליג ר"ל והכי מפרש לה נמי לשני י"ט של גליות שהתרו בו שלא יעשה מלאכה בשני הימים כאחד ולא משמע הכי בבבלי פרק אלו הן הלוקין דף י"ו גבי פלוגתא דר"י ור"ל דקאמר התם ר"ל סבר לה כרבי יהודה דתניא הכה זה וחזר והכה זה וכו' או שניהן בבת

אחת חייב רבי יהודה אומר בבת אחת חייב בזה אחר זה פטור אלמא בבת אחת לא חשיבא ליה התראת ספק. ולמאי דמחלק בהאי תלמודא ביבמות סוף פרק נושאין על האנוסה דבדבר שאי אפשר לעמוד על ספקו אפילו רבי יוחנן מודה דלאו התראה היא קשיא דלא שייכא הכא פלוגתייהו דהרי אי אפשר לעמוד על הספק:

ציבור שנטמא בספק רה"י בפסח. הרמב"ם ז"ל פסק בפ"ז מהלכות קרבן פסח הלכה ו' כדברי רבי הושעיא ביחיד ובציבור וכתב הכ"מ הטעם משום דרבי הושעיא רביה דרבי יוחנן הוא. וקשיא לי לפ"ד דא"כ מאי טעמא לא פסק גם בנזיר כרבי הושעיא דמגלח על ספק רה"י והנראה לע"ד דבכולא פסק כרבי יוחנן לבר מיחיד מטעמא דבעינן למימר לקמן דבנזיר ה"ט דלא פסק דמגלח על ספק רה"י לפי הכלל דנקטינן אליבא דשיטתו ז"ל דכל הספקות אפילו בספק דאורייתא שהוא לחומרא עיקר החומרא מדבריהן הוא כמ"ש בר"פ ט"ז מאבות הטומאות דספק רה"י אף שהוא כודאי טומא' מדרבנן הוא שאיסור כל הספקות מדבריהן הוא וכמ"ש בסוף פ"ט מט"מ ובא"ב והרבה מקומות וא"כ אין חייבין עליו על ביאת המקדש ואין הנזיר מגלח עליו כדעת רבי יוחנן. ובציבור ל"פ רבי הושעיא ורבי יוחנן דהכל מודים שיעשה בטומאה אלא דרבי הושעיא מפרש דבריו יותר דכדין פסח הבא בטומא' ודאית מחשבינן ליה לחומרא כדפרישית שאין פסח שני אחריו ונ"מ אם יש כאן מי שהיה בדרך רחוקה בפסח ראשון נדחה מפסח לגמרי כפי הכלל דנקטינן וכמ"ש הוא ז"ל בעצמו שם הלכה ד' והא דפסק ביחיד שנטמא בספק רה"י דידחה לפסח שני הוא מטעמא דדעת רבי יוחנן דס"ל דמשלחין בדרך רחוקה אידחי בש"ס הבבלי בפסחים דף פ' גבי היו ישראל מחצה טהורין וכו' אע"ג דהאי סוגיא לאו אליבא דהלכתא איתמר אלא אליבא דרבי יהודה דאמר אין קרבן ציבור חלוק אבל אנן קי"ל דהללו עושין לעצמן והללו עושין לעצמן מ"מ שמעינן מהתם דנדחו דברי האומר משלחין בדרך רחוקה כדאמר שם רב נחמן זילו ואמרו ליה לעולא מאן ציית דעקר סיכיה ומשכניה ורהיט ותו לא מידי:

אמר רבי אבין מכל מקום לא מנו הזיית ערלים. דעת רבי אבין כהאי דמר זוטרא בבבלי הערל דף ע"א דאתקיף ליה ודילמא פסח הבא בטומאה הוה ולא שמיע ליה הך ברייתא דמייתי רב אשי התם תניא בהדיא מלו וטבלו ועשו פסחיהן בטהר:

הלכה ב

מצינו כמה אשמות דוחין מפני ספקות. משמע מהכא דאפילו לרבנן אשם מעכב ס"ל וכן דעת הראב"ד ז"ל אבל הרמב"ם ז"ל כתב בפ"י הלכה ח' אבל האשם והעולה אינן מעכבין לא בתגלחת טומאה ולא בצרעת וכדמשמע בבבלי זבחים שם ובהרבה מקומות

דאין האשם מעכב והא דמקשי בבבלי פרקין דף ס' והא בעי אשם ומשני ר"ש היא דאמר מייתי ומתני כלומר לר"ש באמת הוא מייתי ומתני דס"ל יש תקנה בתנאי ואשם מעכב אבל לרבנן אין תקנה בתנאי ואשם אינו מעכב:

רבי ירמיה פשיטא ליה במצורע שנזר פליגין הא בנזיר שנצטרע ד"ה אסור. כלומר בהאי נזיר דאיירינן ביה שספק נצטרע הוא והלכך שערו לעולם אסר מטעמא דפרישית אבל בנזיר שנצטרע ודאי שערו מותר וכך הם דברי הרמב"ם שם הלכה ב' ושערו בכל תגלחת ספק אסור בהנייה מספק ששער נזיר שנצטרע מותר בהנייה:

לא שנייא היא למטן למעלה וכו'. וכן מסיק בבבלי דהקפת כל הראש שמה הקפה. ומהיכא משמע דאיפשיטא ליה להש"ס מכח האי קושיא דאפילו מספק דוחה אבל בבבל מוקי לה באשה וקטן דליכא לאו דלא תקיפו ולאו דבל תשחית אבל האיש אינו מגלח מספק לא תגלחת טומאה ולא תגלחת צרעת כדכתב הרמב"ם שם ואינו מגלח אלא תגלחת טהרה בלבד שהרי ודאי נזיר היה:

טמא בספק וכו'. הך גי' משובשת ומוטעית היא וא"א להעמידה והעיקר כגי' התוספתא שהבאתי בפנים וכן פסק הרמב"ם שם:

הדרן עלך שני נזירין

פרק ט

הלכה א

העכו"ם אין להן נזירות. שנייא היא דכתיב וכפר עליו את שיש לו כפרה. בבבלי ריש פרקין קאמר דעכו"ם איתמעטו מדכתיב לאביו ולאמו לא יטמא את שיש לו טומאה יצא עכו"ם שאין לו טומאה וכו' ופריך אי הכי עבדים נמי לא אלא אמר רבא וכו' ומשמע דלא קאי האי טעמא ועבדים יש להן טומאה וכן הרמב"ם בפ"א מט"מ לא כתב אלא העכו"ם אין להן טומאה. ולפי דרשא דהאי תלמודא מוכפר עליו ל"צ קרא לרבות עבדים לנזירות דהא עבדים בני כפרה נינהו וכל מצוה שהאשה חייבת בה עבד חייב בה ומה"ט נמי פריך התם למה לי קרא ואמרת אליהם לרבות את העבדים ומשני משום דה"א דאיתקוש לנדרים דכתיב על נפשו יצא עבד וכו'. ולשיטתא דהאי תלמודא ע"כ דלא ס"ל האי דרשא דואמרת מדמספקא ליה לקמן אם נזירותו תורה או הלכה אבל קשה תיפוק ליה מוכפר וכו' וצ"ל דהא גופא מספקא ליה אם מקשינן נזירות לנדרים בהא או לא:

ישראל צריכין היתר חכם והעכו"ם אין צריכין היתר חכם. וכן דריש בספרי זוטא ישראל עוברין בבל יחל ואין העכו"ם עוברין בבל יחל דיכול לנדור בנדרים כדדריש בבבלי

פריקין מאיש איש דגבי נדרים לרבות שהעכו"ם וכו' ואי מיחל נדרו לא עבר בבל יחל והכי משמע נמי בבבלי פ' חלק דף ק"ה כרבי יוסי דהכא גבי הא דקאמר הוא בעור הוא כושן רשעתים הוא לבן הארמי ולא גריס התם שחילל השבועה אלא דעביד שתי רשעיות בישראל אחת בימי יעקב ואחת בימי שפוט השופטים וכפי' רש"י שם:

לפום כן צריך מימר מונה לנזירות בטומאה. כן פסק הרמב"ם ז"ל בפ"ב מנזירות הלכה י"ט נטמא ואח"כ יצא לחירות מונה משעה שנטמא והכי איתא בתוספתא שלהי מכלתין ומשמע דהא דקאמר רבי יוסי בשכפפו רבו דוקא לאחר שנטמא הוא דאי קודם שנטמא הא קאמר לעיל את שגזרת עליו וכו' ולא שייך לא קרבן ולא סתירה וכן פי' הראב"ד ז"ל שם:

הלכה ב

קל שאתה מיקל ביחיד שאם נתוודע לו לפני זריקה וכו'. והכי מסיק נמי בבבלי פרק כיצד צולין דף פ"א ואפילו בנזיר הציץ מרצה בטומאת התהו' אף אם נודע לו לפני זריקה והא דקאמר לעיל דלרבנן גבי נזיר אם נודע לו קודם זריקת אחד מן הדמים דסותר כבר תירצו התוספות שם וכן בפרקין דף ס"ג ד"ה מאן תנא דע"י ריצוי ציץ מרצ' אף קודם זריקה:

עובד שייפיתה כחו' בזקן וחולה. ואע"ג דבפ"ו דבכורות חשיב גבי מומי בהמה ואדם שהן שוין זקן וחולה היינו דוטא בזקן שהגיע להיות רותת ורועד כשהוא עומד כדאמרינן סוף פ"ק דחולין וכן חולה דוקא כשהוא רועד מפני חליו וכשלון כחו כדכתב הרמב"ם ז"ל בפ"ז מהלכות ביאת המקדש הלכה י"ב אבל הכא מיירי בשאינו זקן וחולה כ"כ אלא שאינו יכול לאכול כזית דבפסח שלא לאוכליו הוי ובכהן כשר לעבודה. ומשמע ממה דמסיק הכא דאפילו בכהן אינו מרצה אלא בנזיר ועושה פסח אבל בבבלי פ' כיצד צולין שם מסיק רבא דיליף בתמיד נמי מועדו מועדו מפסח וכל זה הוא אפילו לכתחילה דאי בדיעבד הא אפילו בטומאה ידועה קי"ל במועדו אפילו בטומאה אלא ע"כ לכתחילה דבטומא' ידועה צריך לכתחילה להדר אחר טהורים דקי"ל טומאה דחייה היא בציבור ובטומאת התהום מרצה ואפילו לכתחילה כ"כ התוס' בפ"ב דזבחים דף כ"ג ד"ה לא למעוטי והיינו נמי דבפ"ו מהלכות קרבן פסח פסק הרמב"ם דאפילו לכתחילה זורק ובפ"ד מה' ביאת המקדש הלכה ו' לא כת' אלא דבדיעבד הוא דמרצה דשם בשאר קרבנות איירי דס"ל דגם בשאר הקרבנות הציץ מרצה בטומא' התהום בדיעבד וכל הסוגיא בפסחים שם וכן בזבחים דמשמע דוקא נזיר ופסח ותמיד היינו לענין לכתחילה

ואין צריך להטעם שכתב הכ"מ שם משום דקרבן פסח חובה היא דבלאו הכי ע"כ בזבח אפילו לכתחילה זורק כדאמרן:

דרבי יוסי אומר תבן וביטלו בטל. זהו כגי' התוס' בריש סוכה דף ד' דלא גרסינן במתני' דאהלות תבן וביטלו וע"ש ורבי יוסי הוא דס"ל הכי דסתם תבן לא בטיל:

אפילו ריק. ואפשר לפרש דאדלעיל קאי דאפילו ריק לא בטיל כמו בחיפהו במחצלות וזהו כשמואל בבבלי לא יחפו' דף יט דקאמר רקיק אינו ממעט בחלון ובשנילוש במי פירות דלא מקבל טומאה כדמוקי התם:

הלכה ג

והתני מצא שנים כו'. הכי איתא בתוספתא פי"ז דאהלות ראשו של זה בצד מרגלותיו של זה וראשו של זה בצד מרגלותיו של זה יש להן תפיסה אבל בבבלי דף סה גריס מצא שנים ראשו של זה בצד מרגלותיו של זה אין להם תפוסה משום דעכו"ם הם שנקברים בכך:

סבר רבי זעירא שאין מתי מצוה מצוין. והכי משני לה בבבלי סנהדרין דף מ"ז על ברייתא דלקמן קבר הנמצא מותר לפנותו ודילמא מת מצוה הוא שאני מת מצוה דקלא אית ליה והגי' שם בהפך מגירסת התוספתא ע"ש:

א"ר יוסי ולא דמיא. גי' דהכא עיקרית ובכלאים נשתבשה הגי' וחסרה ולמאי דפרישית אזלא שיטת רבי יוסי כעין שיטת הבבלי סוף פרק המוכר פירות בזה והתם קאמר טעמא דר"ש זימנין דמיתרמי ליה בין השמשות ומקרי ומנחי ליה והיינו הך דכל שהוא דרך מקרה קסבר ר"ש דלא מבטל ליה מתורת שכונת קברות:

הלכה ד

כתיב והדוה בנדתה והזב את זובו מה נידה וכו'. ובבבלי דריש דכתיב לזכר ולנקבה בראי' שלישית הקישו הכתוב לנקבה ומפרש התם פלוגתא דר"א ורבנן דר"א דס"ל אף בשלישית בודקין אותו משום דדריש אתים והזב חדא את תרי זובו תלת וברביעית הקישו הכתוב לנקבה ורבנן לא דרשי אתים ודרשה דהאי תלמודא לא אתיא אלא אליבא דרבנן וצ"ל דס"ל דהיקישא לזכר ולנקבה לדרשא אחריתא אתיא כדדריש לה בבבלי דף כ"ט מה זכר מביא קרבן וכו' ע"ש:

הלכה ה

כיני מתניתא ר"נ פוטר וחכמים מחייבין שרגלים לדבר. כן פירש הרמב"ם ז"ל כמ"ש בפ"ד מהלכות רוצח הלכה ה' ונ"מ שאין אומדין אותו אומד שני כשהקל כמ"ש שם ועיין בדיבור דלקמן:

חידוש מקרא הוא שיתן. מסוגיא דהכא משמע שאין אומדין אותו אומד שני כשהקל לאומד ממון והלכך צריך טעמא מפני מה הוא נותן והא דקאמר לעיל שני אומדים רבים על אומד אחד האי אומד אחד לאו דוקא שאמדוהו אלא כלומר שראינו אותו שהקל וכיון שאח"כ הכביד ומת רגלים לדבר שלא הקל זה מתחלה מן מכה זו. ובבבלי פרק הנשרפין דף ע"ח גבי פלוגתא דר"ל ורבנן קאמר אמדוהו למיתה והקל ממה שהיה אומדין אותו אומד שני לממון ואם לאחר מכאן הכביד ומת הלך אחר אומד האמצעי דברי רבי נחמיה וחכמים אומרים אין אומד אחר אומד. ומשמע שם מפירוש רש"י ז"ל דגם לחכמים אומדים אומד שני לממון כשהקל אלא שאין הולכין אחר אומד הזה כיון שהכביד ומת ולא חשיב כיוצא מב"ד זכאי באומד השני ע"ש אבל הרמב"ם בפ"ד מהלכות רוצח שם כתב וז"ל אמדוהו למיתה והקל ממה שהיה ולאחר מכאן הכביד ומת הרי זה נהרג ואין אומדין אותו אומד שני כשהקל שרגלים לדבר ע"כ וזהו לפי פירושו שרגלים לדבר אליבא דרבנן קאי כדקאמר הכא והיינו דקאמר אין אומדין אומד שני לומר שאע"פ שהקל מ"מ הואיל ולא הקל לגמרי כדכתב שם בתחלה שצריך שנתרפא רפואה שלימה והלך ברגליו כו' רגלי' לדבר איכא שעדיין מסוכן מחמת מכה הוא ואם הכביד ומת חייב והכי מפרש נמי להא דחכמים אין אומד אחר אומד שאין אומדין עוד אומד שני ולפ"ז אם אמדוהו אומד שני לממון כשהקל אפשר לומר לדעתו ז"ל שפטור הוא שהרי יצא מב"ד זכאי והוי כמו אמדוהו בתחלה לחיים ומת דודאי פטור הוא אפילו לרבנן כדקאמר התם שאע"פ שאומד בטעות היה מפני שיצא מב"ד זכאי דמאי שנא כך נלע"ד לפי כוונת דבריו ז"ל וכדמשמע מהאי תלמודא והכ"מ לא ביאר שם כל הצורך:

ואת שאינו מתכוין על המתכוין. זהו כדדריש שם דף ע"ט אליבא דרבנן דס"ל נתכוין להרוג זה והרג את זה חייב אבל אליבא דר"ש דס"ל פטור ופסק הרמב"ם שם כוותיה ומשום דאזלא שיטתו כתנא דבי חזקיה שם וכדמסיק בסוגיא דאלו נערות והאי קרא אתא דחייב לשלם דמי ולדות לבעל אע"פ שלא נתכוין לאשה כדכתב ריש פ"ד מהל' חובל. ונראה דה"נ גרסינן למאי דמסיק כמה דתימר תמן חידוש מקרא הוא שיתן דמי ולדות וכא חידוש מקרא כו' וגי' הדפוס שבכאן דמי העבד ודאי טעות הוא דלא שייכא למילף מהתם וכן דמי היד כדגריס בהנשרפין לא שייכא ברישא אלא ולדות גרסינן והכא נמי חידוש מקרא הוא שיתן דמי היד:

הדרן עלך העכו"ם אין להן נזירות וסליקא לה מסכת נזיר בס"ד בריך רחמנא דסייען מריש ועד כען.